

บทที่ 5

ผลการศึกษาการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการดำรงชีวิต

ด้วยวิธีเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการดำรงชีวิตด้วยวิธีเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา หมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ครั้งนี้ ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการคัดเลือกกลุ่มประชากรในการศึกษาจำนวน 5 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม
2. กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4
3. กลุ่มประติษฐ์ดอกไม้กระดาษ หมู่ 6
4. กลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9
5. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13

สำหรับการนำเสนอผลการศึกษาผู้ศึกษาจะนำเสนอเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามอย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview)

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาโดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง

(Structure Interview)

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาโดยใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview) ในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลกับประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 103 คน จากกลุ่มทั้ง 5 กลุ่มที่อยู่ภายในหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ข้างต้น ผลการศึกษาสรุปได้ดังตารางที่ 5.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1

เปรียบเทียบกลุ่มต่าง ๆ ของหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม

	กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้าน ห้วยต้นดุ่ม (N = 50)	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ ห้วยดำน หมู่ 4 (N = 9)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วย กระดาษ หมู่ 6 (N = 19)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและ กระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 (N = 11)	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต หมู่ 13 (N = 14)
การก่อตั้ง กลุ่ม	แม่จำเนียร เจริญใจ	พ่อหลวงมั่ง สึงห้วย	แม่จำเนียร เจริญใจ, พ่อหลวงน้อย นันดา สมาชิกผู้สูงอายุกลุ่ม แก่นนำ	แม่ผื่อน สุหาคำ, แม่ผือ เกิดผล นางแก้วหล้า สึงห้วย	นางชนิษฐา ธรรมสอน
บทบาทของ สมาชิกกลุ่ม ที่มีต่อกิจกรรม ของกลุ่ม	1. ช่วยเหลืองานต่าง ๆ ใน หมู่บ้านด้วยการเสียสละ แรงงานและการเงิน อาทิ งานศพ, ชี้น้ำบ้านใหม่, งานประเพณีของหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด, งานวันออก คำไต่บาน (N = 50) 2. เข้าร่วมประชุมตามวาระที่ กำหนด (N = 50) 3. ดูแลเงินกองกลางของกลุ่ม (N = 10)	1. นำเงินมาออมตามกำหนด ของกลุ่ม (N = 9) 2. ทำบัญชีเงินออมของกลุ่ม (เงินออม, เงินกู้, ดอกเบี้ย, เงินปันผล) (N = 2) 3. ติดตามประสานงานกับหน่วย งานราชการ (N = 4)	1. ประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษเพื่อ นำมาประกอบเป็นพุ่มดอกไม้ ไม่สำหรับประดับในงานศพ (N = 16) 2. นำเงินมาออมตามกำหนด ของกลุ่ม (N = 19) 3. ทำบัญชีเงินออมของกลุ่ม (เงินออม, เงินกู้, ดอกเบี้ย, เงินปันผล) (N = 2)	1. ประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษเพื่อนำ มาประกอบเป็นพุ่มดอกไม้ สำหรับประดับในงานศพ และ ประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษเพื่อนำ มาเข้าช่อประดับระดมที่ใช้ใน งานสลากภัตร (N = 10)	1. นำเงินมาออมตามกำหนด ของกลุ่ม (N = 14) 2. ทำบัญชีเงินออมของกลุ่ม (เงินออม, เงินกู้, ดอกเบี้ย, เงินปันผล) (N = 2) 3. ติดตามประสานงานกับ หน่วยงานราชการ (N = 4)

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

	กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้าน ห้วยต้นตุ่ม (N = 50)	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ ห้วยลาน หมู่ 4 (N = 9)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วย กระดาษ หมู่ 6 (N = 19)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ฝ้ายบัวและ กระดาษ หมู่ 9 (N = 11)	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต หมู่ 13 (N = 14)
บทบาทของ สมาชิกกลุ่ม ที่มีต่อกิจกรรม ของกลุ่ม (ต่อ)	4. ติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานราชการ (N=20) 5. แจ้งข่าวสารต่าง ๆ จากทาง ราชการให้สมาชิกทราบ (N = 10)			2. นำช่อดอกไม้สำหรับใช้ประดับ ชะลอมที่ใช้ในงานสลากภัตต่อไป ส่งให้ร้านขายดอกไม้ในตัวเมือง และซื้ออุปกรณ์สำหรับใช้ในการ ประดิษฐ์ดอกไม้ (N = 1) 3. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน ราชการ (N = 1)	
เหตุผลของ การเป็น สมาชิกกลุ่ม	1. อยากให้หมู่บ้านมีความ เจริญทัดเทียมหมู่บ้านอื่น (N = 50) 2. อยากมีส่วนร่วมในการทำ กิจกรรมเพื่อหมู่บ้าน (N = 50) 3. ไม่อยากเป็นคนที่ไม่ให้ความ ร่วมมือ (N = 17) 4. ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากนอก หมู่บ้าน (N = 20)	1. อียากมีเงินออม (N = 9) 2. อยากให้หมู่บ้านมีกลุ่ม (N = 1) 3. อยากมีแหล่งกู้เงินดอกเบี้ย ต่ำใกล้ ๆ บ้าน (N = 9) 4. เพื่อจะได้รับความช่วยเหลือ จากหน่วยงานราชการ (N = 1)	1. อียากหารายได้เสริม (N = 16) 2. อยากหาอะไรทำแก้เหงา (N = 8) 3. อยากช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มี งานทำเวลาว่าง (N = 8) 4. ได้รับการชักชวนจากพ่อ หลวงน้อย นันตา (N = 4) 5. อยากร่วมทำกิจกรรมร่วม กับผู้อื่น (N = 9) 6. สนใจงานฝีมือ (N = 1)	1. อียากหารายได้เสริม (N = 10) 2. อยากหาอะไรทำแก้เหงา (N = 10) 3. อยากช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มีงาน ทำเวลาว่าง (N = 1) 4. อยากเจอเพื่อน ๆ (N = 6)	1. อียากมีเงินออม (N = 14) 2. อยากมีแหล่งกู้เงินดอกเบี้ย ต่ำใกล้ ๆ บ้าน (N = 14) 3. เพื่อจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ราชการ (N = 1)

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

	กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้าน ห้วยต้นดุ่ม (N = 50)	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ ห้วยลาน หมู่ 4 (N = 9)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วย กระดาษ หมู่ 6 (N = 19)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและ กระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 (N = 11)	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต หมู่ 13 (N = 14)
ความถี่ที่ เข้าร่วม กิจกรรมกลุ่ม	1. ทุกครั้ง (N = 5) 2. ทุกครั้งที่มีเวลา (N = 45) 3. ตามวาระที่กลุ่มกำหนด (N = 50)	ตามวาระที่กลุ่มกำหนด (N = 9)	1. ทุกครั้งที่มีเวลา (N = 11) 3. บางครั้งหากมีเวลา (N = 7) 4. ตามวาระที่กลุ่มกำหนด (N = 19)	1. ทุกครั้งที่มีเวลา (N = 10) 2. . ตามวาระที่กลุ่มกำหนด (N = 11)	ตามวาระที่กลุ่มกำหนด (N = 14)
ความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน ภายในกลุ่ม	1. ประธานกลุ่ม (N = 35) 2. กรรมการกลุ่ม (N = 25)	พอลงกรณ์ สิงห์ชัย (N = 8)	1. พอลงกรณ์ นันดา (N = 18) 2. แม่เจียร เจนใจ (N = 16) 3. แม่มา ต๊ะคำมี (N = 15) 4. ผู้สูงอายุแกนนำกลุ่ม (N = 7)	นางแก้วหล้า สิงห์ชัย (N = 10)	นางนิษฐา ธรรมสอน (N = 13)
ประโยชน์ ที่ได้รับจาก การเป็น สมาชิกกลุ่ม	1. ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมเพื่อ ส่วนรวม (N = 35) 2. หมู่บ้านมีความสามัคคีกัน (N = 6) 3. สนับสนุนกับเพื่อนบ้านมาก ขึ้น (N = 7)	1. มีแหล่งเงินกู้ที่เสียดอกเบี้ย ต่ำได้ ๓ บ้าน (N = 9) 2. มีเงินออม (N = 9) 3. มีความรู้เรื่องการทำนุ้ย สำหรับใช้เองและช่วยลด รายจ่ายค่าซื้อนุ้ย (N = 7)	1. มีรายได้เพิ่ม (N = 11) 2. ได้คลายเครียด มีอะไรทำแก้ เหงา (N = 11) 3. ได้มีเงินออม (N = 19) 4. ได้ใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ (N = 7)	1. มีรายได้เพิ่ม (N = 11) 2. ได้คลายเครียด มีอะไรทำแก้ เหงา (N = 10) 3. ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (N = 10) 4. ได้ช่วยเหลือผู้สูงอายุให้มั่งคั่ง (N = 1)	1. มีแหล่งเงินกู้ที่เสียดอกเบี้ย ต่ำได้ ๓ บ้าน (N = 14) 2. มีเงินออม (N = 14) 3. มีแหล่งให้ยืมเมล็ดพันธุ์ ข้าวโพดและนุ้ย (N = 14)

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

	กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้าน ห้วยต้นดุม (N = 50)	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ ห้วยลาน หมู่ 4 (N = 9)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วย กระดาษ หมู่ 6 (N = 19)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและ กระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 (N = 11)	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต หมู่ 13 (N = 14)
ประโยชน์ที่ ได้รับจาก การเป็น สมาชิกกลุ่ม (ต่อ)	4. ได้เพิ่มเติมความรู้ใหม่ๆ จากการออกไปดูงานที่อื่น (N = 10) 5. สนุก เพราะได้ทำกิจกรรม ร่วมกับผู้อื่น (N = 13)	4. มีแหล่งให้ยืมปุ๋ย (N = 7)	5. ได้ช่วยเหลือผู้สูงอายุ ให้มี งานทำ (N = 8) 6. ได้มีแหล่งเงินกู้ยามฉุกเฉิน ดอกเบี้ยต่ำ (N = 19) 7. สนุกสนทนากับเพื่อนบ้านมาก ขึ้น (N = 6) 8. ได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับ เพื่อนบ้าน (N = 11) 9. ได้เพื่อนใหม่ (N = 2) 10. ได้รู้และแลกเปลี่ยน ข่าวสาร (N = 1) 11. ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างสมาชิก (N = 3) 12. ได้มีการเตรียมเพื่อสร้าง รายได้เพิ่ม (N = 1)	5. สนุกสนทนากับเพื่อนบ้านมากขึ้น (N = 6) 6. มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อน บ้าน (N = 9) 7. ได้รู้และแลกเปลี่ยนข่าวสารใหม่ๆ (N = 5)	

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

	กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้าน หัวตันดัม (N = 50)	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ ห้วยลาน หมู่ 4 (N = 9)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วย กระดาษ หมู่ 6 (N = 19)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยไม้และ กระดาษ หมู่ 9 (N = 11)	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต หมู่ 13 (N = 14)
กลุ่มเข้มแข็ง เพราะอะไร	1. สมาชิกให้ความร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ (N = 28) 2. สมาชิกมีความเสียสละเพื่อทำงานให้ส่วนรวม (N = 22)	1. ผู้นำเก่งและมีความคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ (N = 9) 2. กลุ่มสามารถช่วยเหลือสมาชิกได้ (N = 4)	1. สมาชิกทำงานกันจริงจังไม่ทิ้งงาน (N = 5) 2. ผู้นำดีและเก่ง (N = 19) 3. กลุ่มแนะนำสามารถรวบรวมสมาชิกกลุ่มให้อยู่ร่วมกันได้ (N = 5) 4. สมาชิกในกลุ่มรักและสามัคคีกัน สามารถติดต่อกันซึ่งกันและกันได้โดยไม่เกรงกลัว (N = 6) 5. กลุ่มมีเงินออม (N = 19)	1. ผู้นำยังไม่แก่และเก่ง (N = 10) 2. ผู้นำมีความเสียสละและเป็นที่พึ่งพิงของสมาชิกได้ (N = 8) 3. สมาชิกมีความสามัคคีกัน (N = 9) 4. สมาชิกสามารถติดต่อกันและกันได้ โดยไม่ถือโทษโกรธกัน (N = 6)	1. ผู้นำเก่งและมีความคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ ๆ (N = 13) 2. กลุ่มสามารถช่วยเหลือสมาชิกได้ (N = 6) 3. ผู้นำมีความเสียสละและซื่อสัตย์ทำงานจริงจัง (N = 7)

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

	กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้าน ห้วยต้นดู่ (N = 50)	กลุ่มเกษตรกรทำไร่ ห้วยลาน หมู่ 4 (N = 9)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วย กระดาษ หมู่ 6 (N = 19)	กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและ กระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 (N = 11)	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต หมู่ 13 (N = 14)
ความต่อเนื่อง ของการเข้า ร่วมเป็น สมาชิกกลุ่ม	1. ร่วมไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะทำ ไม่ไหว (N = 50)	1. ร่วมไปตลอด (N = 9)	1. ร่วมไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะทำ ไม่ไหว (N = 19)	1. ร่วมไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะทำไม่ ไหว (N = 11)	1. ร่วมไปตลอด (N = 14)
เป็นสมาชิก กลุ่มได้อีกบ้าง	1. กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 (N = 1) 2. ไม่มี (N = 49)	1. กลุ่มแม่บ้าน หมู่ 4 (N = 2) 2. ไม่มี (N = 7)	1. กลุ่มแม่บ้าน หมู่ 6 (N = 16) 2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 (N = 1) 3. กลุ่มลงหุ้นกู้ หมู่ 6 (N = 19)	1. กลุ่มแม่บ้าน หมู่ 6 (N = 2) 2. กลุ่มแม่บ้าน หมู่ 9 (N = 9)	1. กลุ่มแม่บ้าน หมู่ 13 (N = 11) 2. ไม่มี (N = 3)
อยากเป็น สมาชิก กลุ่มได้อีกบ้าง	1. ถ้ามีกลุ่มใหม่ที่ดี ๆ ก็จะเข้า ร่วม (N = 50)	1. ถ้ามีกลุ่มใหม่ที่ดี ๆ ก็จะเข้า ร่วม (N = 9)	1. ถ้ามีกลุ่มใหม่ที่ดี ๆ ก็จะเข้า ร่วม (N = 19)	1. ถ้ามีกลุ่มใหม่ที่ดี ๆ ก็จะเข้าร่วม (N = 11)	1. ถ้ามีกลุ่มใหม่ที่ดี ๆ ก็จะเข้า ร่วม (N = 14)

อภิปรายผลการศึกษา

ตารางที่ 5.1 เป็นผลการศึกษาการรวมตัวกันของชาวบ้านขึ้นเป็นกลุ่มต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ห้วยต้นตุ่ม ที่สามารถประมวลได้จากแบบสัมภาษณ์กับสมาชิกที่มีตำแหน่งเป็นกรรมการและผู้นำกลุ่มทั้ง 5 กลุ่ม พบว่า

1. การก่อตั้งกลุ่ม นั้น จำเป็นต้องอาศัยบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้นำ เป็นที่นับถือและได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจากปัจจัยนี้ก็สอดคล้องกับความไว้วางใจของสมาชิกที่ส่วนใหญ่จะมีความไว้วางใจในตัวผู้นำกลุ่ม เพราะคุณสมบัติความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจที่มีต่อการทำงาน รวมทั้งผลงานที่ผ่านมาของผู้นำแต่ละคนด้วย นอกจากนั้นแล้วสาเหตุหลักที่ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งก็เป็นเพราะ การที่แต่ละกลุ่มมีผู้นำที่เก่ง ดี มีความสามารถนำสมาชิกคนอื่นได้ จึงทำให้สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมอย่างจริงจัง ไม่ทอดทิ้งกัน ช่วยเหลือกัน เกิดเป็นความรักความสามัคคีขึ้นใน หมู่คณะ ซึ่งก็ถือว่า เป็นการมีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกันและกัน ส่งผลให้เกิดเป็นทุนทางสังคมขึ้นมานั่นเอง

2. สาเหตุ/เหตุผลของการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม และประโยชน์ที่สมาชิกได้รับนั้น สามารถแยกออกเป็น 3 ลักษณะ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งกลุ่มต่างกัน ได้แก่

2.1 ลักษณะแรกสำหรับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มอาชีพ ซึ่งมีอยู่เพียงกลุ่มเดียว ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน เหตุผลของสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมทำกิจกรรมก็คือ อยากให้หมู่บ้านมีความเจริญทัดเทียมกับหมู่บ้านอื่น ๆ และ อยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเหตุผลที่มากที่สุด รองลงมา ก็คือ ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกหมู่บ้านและ ไม่อยากเป็นคนที่ไม่ให้ความร่วมมือกันผู้อื่น

2.2 ลักษณะที่สองสำหรับกลุ่มอาชีพ ที่มีอยู่ถึง 2 กลุ่ม ซึ่งก็คือ กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 และ กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 สำหรับสาเหตุที่สมาชิกกลุ่มตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มที่มากที่สุด ก็คือ อยากหารายได้เสริม เหตุผลรองลงมา ก็คือ อยากหากิจกรรมทำแก้เหงา

2.3 ลักษณะที่สามสำหรับกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งก็คือ กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 และ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 ที่มีเหตุผลหลักในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกก็คือ อยากมีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำใกล้บ้าน รองลงมา ก็คือ อยากมีเงินออม

3. บทบาทและความถี่ในการเข้าร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่ม ก็สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะเช่นกัน

3.1 สำหรับกลุ่มแม่บ้านซึ่งมิใช่กลุ่มอาชีพที่สร้างรายได้แต่เป็นกลุ่มที่ทำงานเพื่อส่วนรวม ดังนั้นบทบาทของสมาชิกส่วนใหญ่ ก็คือ การเข้าร่วม ช่วยเหลืองานต่าง ๆ ด้วยการเสีย

สละแรงงาน เวลา หรือมีแม้กระทั่งเรื่องเงิน รวมทั้งการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมแสดงความคิดเห็น หรือ เพื่อแบ่งสรรหน้าที่รับผิดชอบในงานของส่วนรวม และ ความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มนั้น ส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือด้วยดีทุกครั้ง เมื่อดูจากความถี่ในการเข้าร่วมในการทำกิจกรรมกับกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มจะเข้าร่วมทุกครั้งทีกลุ่มมีการกำหนดวาระประชุม และทุกครั้งที่มีเวลา จากปรากฏการณ์ของการให้ความร่วมมือของสมาชิกกลุ่มนั้นส่งผลให้เกิดการสื่อสาร ขาวคราวความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งจากภายนอก และภายในหมู่บ้านให้กับสมาชิกกลุ่มได้รับรู้และนำไปเผยแพร่ต่อ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ความสามัคคี ความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกกลุ่มและชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยต้นดุ่มอยู่ในระดับที่สูงมาก นั่นก็คือ การเกิดทุนทางสังคมที่เข้มแข็งขึ้นภายในหมู่บ้าน นั่นเอง

3.2 สำหรับกลุ่มอาชีพ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 และกลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 นั้น เนื่องจากทั้งสองกลุ่มเป็นกลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ทั้งคู่ การเข้าร่วมทำกิจกรรมของสมาชิกก็จะเป็นการร่วมกันประติษฐ์ดอกไม้และจัดเป็นพุ่มสำหรับใช้ประดับในงานศพ และทำเป็นพวงหรีด แต่ความแตกต่างของกลุ่มทั้งสองอยู่ที่ กลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 ซึ่งเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นก่อนมีการประติษฐ์ดอกไม้สำหรับใช้ประดับในงานศพเพื่อจำหน่ายก่อน จึงมีการพัฒนากิจกรรมกลุ่มเพิ่มขึ้น นั่นก็คือ มีการกำหนดให้สมาชิกกลุ่มออมเงิน เดือนละ 60 บาท เมื่อสิ้นปีก็จะทำการคืนเงินให้ ซึ่งเป็นกุศโลบายของนายน้อย นันตา ที่คิดขึ้นเพื่อป้องกันมิให้สมาชิกกลุ่มนำเงินที่ได้ไปเล่นการพนัน หรือซื้อหอยนั่นเอง และนอกจากนี้แล้ว นายน้อย นันตา ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของกลุ่มก็ได้มีการริเริ่มกลุ่มลงทุนกู้ของกลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 ซึ่งสำหรับการศึกษาค้นครั้งนี้เรียกว่าเป็น “การขยายทุนทางสังคม” นั่นก็คือ การตั้งกลุ่มลงทุนกู้กลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 เป็นกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มประติษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 นำเงินมาลงทุนเพื่อให้สมาชิกกลุ่มเองนำไปใช้ยามฉุกเฉินและเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ และก็ให้สิทธิคนที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่มกู้ยืมได้ด้วยเพียงแต่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าสมาชิกกลุ่ม ซึ่งก็ไม่ต่างกันมากนัก เพราะ สมาชิกกลุ่มจะเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 2 บาท แต่คนที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่มจะเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 บาท อีกทั้งยังมีการควบคุมการกู้ยืมกันเองภายในกลุ่มด้วยโดยการกำหนดให้สิทธิในการกู้ยืมได้ครั้งละไม่เกิน 2,000 บาทเท่านั้น

3.3 สำหรับลักษณะกลุ่ม 2 กลุ่มที่เหลือนั้น คือ กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 เป็นกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มจะมีบทบาทหลักก็คือ การนำเงินมาออมตามวาระที่กลุ่มกำหนด เพราะเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมสมาชิกกลุ่มด้วยการใช้การออมทรัพย์เป็นเทคนิค เพื่อผลการดำเนินการในลำดับต่อไปนั้น ทั้งสองกลุ่มก็มีวัตถุประสงค์และความมุ่งหวังไปในเรื่องของการประกอบอาชีพหลักของสมาชิกกลุ่ม นั่นก็คือ การทำเกษตร การทำไร่ ทำนา นั่นเอง

ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มกันทำปุ๋ยชีวภาพ หรือ การให้ยืมพันธุ์ข้าวโพดและปุ๋ยเคมีไปใช้ก่อน ซึ่งก็เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกัน และเป็นการเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในกลุ่มเอง สำหรับความถี่บ่อยของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มก็เป็นไปตามกำหนดการวาระการออมเงินหรือกู้ยืมเงิน / คินเงิน ตามที่กลุ่มกำหนดนั่นเอง

นอกจากนั้น ผลการศึกษายังพบอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญไม่แพ้กัน นั่นก็คือ ผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ริเริ่มสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น ทำหน้าที่ขับเคลื่อนกลุ่มให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ อีกทั้งยังเป็นผู้ที่สามารถดึงชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมกลุ่มแต่ละกลุ่มได้ สิ่งเหล่านี้ นับได้ว่าเป็นคุณสมบัติพิเศษของบุคคลที่จะเป็นผู้นำคนส่วนใหญ่ได้ ความสำคัญของการเกิดทุนทางสังคมและการทำให้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านห้วยต้นตุ่มนั้นสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งมีคุณสมบัติหลัก ๆ ที่พอจะสรุปได้จาก ผู้นำกลุ่มทั้ง 5 กลุ่ม ดังนี้

1. คุณสมบัติส่วนตัวของผู้นำกลุ่มทั้ง 5 กลุ่ม แม้ว่าจะเป็นคนละเพศ คนละวัย แต่มีความเหมือนกัน ซึ่งสามารถประมวลได้ ดังนี้

1.1 ความเสียสละต่อส่วนรวม

1.2 ความซื่อสัตย์

1.3 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.4 มีความจริงใจ

ซึ่งคุณสมบัติหลักทั้ง 4 ข้อที่เป็นคุณสมบัติของผู้นำกลุ่มภายในหมู่บ้านห้วยต้นตุ่มซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทุนทางสังคมในหมู่บ้านห้วยต้นตุ่มสามารถพัฒนาและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงสืบมา

2. เป็นผู้ที่ได้รับโอกาสให้เข้ารับการอบรมกับองค์กรทั้งจากหน่วยงานของราชการ และเอกชน ทำให้ผู้นำแต่ละท่านเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ที่หลากหลาย นอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่สามารถนำความรู้ที่ตนได้รับมานั้นมาถ่ายทอดแก่สมาชิกกลุ่ม หรือ ชาวบ้านคนอื่นที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม หรือแม้กระทั่งเป็นผู้ที่สามารถปรับประยุกต์องค์ความรู้ต่าง ๆ มาใช้กับกลุ่มและหมู่บ้านของตนได้

สำหรับการศึกษาการพัฒนาทุนทางสังคมของหมู่บ้านห้วยต้นตุ่ม ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ครั้งนี้ พบว่าการดำรงอยู่ได้และการพัฒนาถึงขั้นสามารถขยายทุนทางสังคมออกไปได้อีกนั้น นอกจากปัจจัยความเป็นเครือญาติจากการศึกษาผ่านประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านแล้ว ประเพณีความเชื่อ วิถีชีวิต ตลอดจนปัจจัยทางด้านกายภาพที่ส่งผลให้ทุนทางสังคมของหมู่บ้านห้วยต้นตุ่มยืนหยัดอยู่มาได้จนถึงทุกวันนี้ ก็มีปัจจัยอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญยิ่ง นั่นก็คือ ความเป็นผู้นำกลุ่ม แกนนำชาวบ้าน แกนนำกลุ่ม นั่นเอง ซึ่งตรงกับการมองทุนทางสังคมในมิติบูรณาการ (Social Capital in Integral Dimension : SCID) ในการศึกษาของ วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2548, น. 107-109) ซึ่งมี

สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเป็นทุนทางสังคมจากการพัฒนาการปรับระบบคิดและวิถีปฏิบัติของบุคคลจากการมุ่งประโยชน์ส่วนตนไปสู่ระบบคิดและวิถีปฏิบัติที่มุ่งช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเชื่ออาทรต่อกัน โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงตนเองจากเน้นตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ไปสู่การเน้นจริยธรรมเป็นศูนย์กลาง (Ethnocentric) ทำให้คนเปลี่ยนจาก "I" เป็น "WE" มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบคิดและวิถีปฏิบัติของปัจเจกบุคคลให้เปลี่ยนจากความเห็นแก่ตัวไปสู่เห็นแก่ส่วนรวม โดยเฉพาะความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ความคิดที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก่อให้เกิดระบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่จะกลายเป็นทุนทางสังคมในที่สุด ในขณะเดียวกันพลังที่จะเกิดขึ้นและพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ พลังจากภายนอกที่ปรากฏออกมาในรูปของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลทางอ้อมของการพัฒนาจิตใจในระดับบุคคลนั่นเอง

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

(In-depth Interview)

ผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จำนวน 13 คน สามารถแยกประเภทของแต่ละกลุ่มประชากรศึกษาตามวัตถุประสงค์และกิจกรรมของกลุ่มออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. การรวมกลุ่มของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม กรณีของกลุ่มอาชีพ ได้แก่
 - 1.1 กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษ หมู่ 6
 - 1.2 กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9
2. การรวมกลุ่มของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม กรณีของกลุ่มออมทรัพย์ ได้แก่
 - 2.1 กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4
 - 2.2 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13
3. การรวมกลุ่มของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม กรณีของกลุ่มอาสาสมัคร ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม

การรวมกลุ่มของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยต้นดัมในกรณีของกลุ่มอาชีพ

กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้กระดาษ หมู่ 6

สำหรับกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์กระดาษ หมู่ 6 เริ่มต้นจากการพูดคุยกันของกลุ่มผู้สูงอายุที่บ้านของแม่จำเนียร เจริญใจ เกี่ยวกับเรื่องที่ยากจะหารายได้เพิ่มเล็ก ๆ น้อย ๆ และเพื่อจะได้มีอะไรทำแก้เหงาด้วย จึงร่วมกันคิดว่าน่าจะประดิษฐ์ดอกไม้สำหรับใช้ประดับในงานศพ เมื่อตกลงกันได้ก็มีการเก็บเงินเพื่อนำมาเป็นทุนกองกลางของกลุ่มโดยเก็บคนละ 300 บาท ทั้งหมด 13 คน ได้เงินทั้งสิ้นจำนวน 3,900 บาท และนำเงินส่วนนั้นไปจ้างวิทยากรมาจากอำเภอดอกคำใต้ให้มาสอน ค่าสอนวันละ 500 บาท เวลา 3 วัน เป็นเงิน 1,500 บาท กลุ่มก็นำเงินกองกลางที่เหลืออีก 2,400 บาท ไปซื้ออุปกรณ์ เช่น กรรไกร กาว ลวด กระดาษสี และอื่น ๆ ที่จำเป็น และถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกที่ไม่ได้เข้ารับการอบรมต่อ เมื่อถามถึงสาเหตุที่มีการตั้งกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ 6 ก็พบคำตอบที่คล้าย ๆ กัน จากสมาชิกที่เป็นแกนนำกลุ่มว่าอยากให้ผู้สูงอายุในหมู่บ้านมีงานทำเพื่อหารายได้เสริม และเพื่อเงินทองจะได้ไม่รั่วไหลออกไปจากในหมู่บ้าน เนื่องจากก่อนที่จะมีกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ขึ้นนั้น เวลาในงานศพขึ้นในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ต้องไปหาซื้อดอกไม้สำหรับประดับงานศพที่ต่างหมู่บ้าน ทางกลุ่มเห็นว่าถ้าในหมู่บ้านทำขึ้นเองได้ก็จะได้เป็นการช่วยเหลือกันทั้งผู้สูงอายุก็ไม่ต้องอยู่บ้านเฉย ๆ อีกทั้งชาวบ้านก็ไม่ต้องออกไปหาซื้อไกล เงินทองก็จะได้หมุนเวียนอยู่ภายในหมู่บ้าน อีกทั้งยังช่วยสร้างความสามัคคีระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม, ช่วยให้ผู้สูงอายุไม่เกิดความเครียดจากการว่างงานทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นการเสริมสร้างเครือข่ายการให้ความช่วยเหลือระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและหน่วยงานอื่น ๆ จากภายนอก ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มมีความสนิทสนมกันมากขึ้น และเมื่อถึงวันพระก็พากันไปปฏิบัติธรรมที่วัดบุญชุมด้วยกัน

สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ 6 ในปัจจุบัน จะกำหนดให้สมาชิกแรกเข้าลงหุ้น คนละ 100 บาท และให้สมาชิกออมเงินในกลุ่มเดือนละ 60 บาท ในส่วนของ การรับสมาชิกใหม่สามารถทำได้ตลอดทั้งปี และ การปันผลจะทำหลังจากขายดอกไม้ได้จะแบ่งเงินออกเป็น 2 ส่วน คือ หักส่วนที่เป็นต้นทุนออก และ หักไว้อีกคนละ 20 บาทต่อครั้ง และรวบรวมไว้สำหรับชำระค่านองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลาน เมื่อครบกำหนด จากนั้นก็จะนำส่วนที่เป็นกำไรมาหารเฉลี่ยแบ่งให้เท่า ๆ กัน แบ่งให้เฉพาะสมาชิกที่เป็นผู้ร่วมทำดอกไม้เท่านั้น

สำหรับการดักเตือนระหว่างสมาชิกในกลุ่มจะไม่ใช้ถ้อยคำที่รุนแรง หากใครเมื่อไหร่หลังใครจะนอนพักสักครู่ หรือ สมาชิกบางคนอาจจะมาสาย ก็ไม่มีการตำหนิหรือว่ากล่าวกัน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะยึดคติว่า

“การอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่คณะนั้นต้องทำใจหากัน นั่นก็คือ หนักนิดเบาหน่อย ก็ให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่เก็บมาเป็นเรื่องให้เกิดการแตกแยกหรือบาดหมางใจกัน” (แม่จำเนียร เจนใจ, สัมภาษณ์)

จากที่ผู้ศึกษาได้พบปะพูดคุยกับสมาชิกของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ 6 พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มจะเป็นผู้สูงอายุและให้ข้อมูลกับผู้ศึกษาถึงปัญหาของกลุ่มเกี่ยวกับเรื่องของการไม่มีเงินทุนมากพอสำหรับใช้หมุนเวียนในการซื้ออุปกรณ์ในการใช้ประดิษฐ์ดอกไม้

ผู้ศึกษาจึงได้สอบถามสมาชิกกลุ่มถึงการแก้ปัญหาดังกล่าว ก็ได้คำตอบว่า ทางองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลาน ได้ให้กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์กระดาด หมู่ 6 กู้ยืมเงินมาเป็นทุนหมุนเวียนเป็นเงินจำนวน 20,000 บาท โดยไม่คิดดอกเบี้ยและกำหนดให้ชำระคืนปีละ 4,000 บาท เป็นระยะเวลา 5 ปี ซึ่งปัจจุบันกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้กระดาด หมู่ 6 ได้ชำระเงินที่กู้ยืมจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลานจนครบแล้ว

หลังจากที่กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาด หมู่ 6 ดำเนินการมาได้ระยะหนึ่งนั้น พ่อหลวงน้อย นันตา เห็นว่าหลังจากที่สมาชิกกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาด หมู่ 6 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ นั้น ได้กำไรจากการขายดอกไม้และนำเงินมาปันผลกันแล้ว บางคนก็นำไปซื้อหวย หรือไม่นำไปเล่นการพนัน ซึ่งสูญเสียเงินกับอบายมุขเหล่านั้นประมาณเดือนละ 200-300 บาท และพ่อหลวงน้อย นันตา ได้มีโอกาสไปอบรมมาก็ได้นำมาเล่าสู่กลุ่มผู้สูงอายุฟังว่าให้ประหยัดโดยนำเงิน 200-300 บาท ที่นำไปซื้อหวยมาออมดีกว่าพอถึงสิ้นปีก็จะมีกำไรปันผลคืนให้ และได้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาอีกหนึ่งกลุ่มคือ “กลุ่มลงหุ้นกู้ของประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาด หมู่ 6” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ สำหรับสมาชิกภายในกลุ่มและชาวบ้านในชุมชน และ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มรู้จักการออมทรัพย์และไม่นำเงินไปใช้ในทางที่ฟุ่มเฟือย การบริหารจัดการกลุ่มลงหุ้นกู้ของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ 6 คือ กำหนดให้สมาชิกกลุ่มกู้ยืมเงินจากกลุ่มได้รายละไม่เกิน 2,000 บาท และการกู้ยืมเงินจะมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร และต้องมีผู้ค้ำประกัน การกู้ยืมเงินสามารถก็ได้ตลอดทั้งปี กำหนดการชำระเงินต้นภายใน 1 ปี คือจะต้องชำระคืนภายในวันที่ 25 ธันวาคมของทุกปี เพื่อให้คณะกรรมการสามารถปิดงบประมาณและคิดเงินปันผลให้แล้วเสร็จภายในสิ้นเดือนธันวาคม สมาชิกผู้กู้เงินต้องจ่ายดอกเบี้ยให้กลุ่มไม่เกินวันที่ 28 ของทุกเดือน สำหรับผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกก็สามารถกู้ยืมได้ แต่จะเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 นอกจากนี้ยังได้กำหนดบทลงโทษสำหรับคนที่ไม่ชำระเงินตามกำหนด คือให้คณะกรรมการไปทำการตักเตือน หากยังไม่ชำระคืนอีกกลุ่มก็จะดำเนินการตามกฎหมาย ในส่วนของการรับสมัครใหม่ จะดำเนินการได้ในช่วงต้นปีเท่านั้น และการกำหนดวาระการประชุม จะทำปีละ 3 ครั้ง เพื่อชี้แจงเรื่องเงินของกลุ่มให้สมาชิกทราบโดยทั่วกันในเรื่องของจำนวนเงินทุนที่มีอยู่ จำนวนดอกเบี้ย จำนวนสมาชิกที่กู้ยืมไป จำนวนเงินที่คงเหลืออยู่

กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9

กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 มีจุดเริ่มต้นมาจากทางที่ว่าการอำเภอดอกคำใต้ มีคำสั่งฝากผู้ใหญ่บ้านมาบอกให้ลูกบ้านคิดทำโครงการอะไรก็ได้ขึ้นมาและเขียนเสนอเข้าไปที่อำเภอเพื่อของบประมาณและความช่วยเหลืออื่น ๆ ซึ่งขณะนั้นตรงกับสมัยการปกครองของพ่อหลวงแก้ว ไสยม ท่านจึงนำเรื่องมาประชุมกับคณะกรรมการหมู่บ้านและลูกบ้านแม่เผื่อน สุทาคำ และ แม่เผื่อ เกิดผล ซึ่งเดิมท่านทั้งสองเป็นสมาชิกกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 และออกจากกลุ่มก็มาอยู่บ้านเฉย ๆ เอง และเห็นว่ายังมีผู้สูงอายุในหมู่บ้านอีกหลายคนที่อยู่บ้านเฉย ๆ ไม่มีอะไรทำ อีกทั้งบ้านอยู่ไกลจากวัดซึ่งกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 ใช้เป็นสถานที่รวมกลุ่มกันทำนั้น จึงมาพูดคุยเสนอความคิดเห็นกับนางแก้วหล้า สิงห์ชัย ว่าให้กลุ่มผู้สูงอายุรวมกลุ่มกันทำดอกไม้ประดิษฐ์ และจากนั้นจึงให้นางแก้วหล้า สิงห์ชัย เป็นผู้เขียนโครงการกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้จากผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น

ผู้ศึกษาได้ถามต่อว่า แล้วสมาชิกกลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับการประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หรือ ชื่อนางแก้วหล้า นอกว่า

“บามีไฟจ้างสักคน จะมีกำแม่เผื่อน กับแม่เผื่อ ตีเป็นปอจะจ้างอยู่แต่กะยะได้แค่ดอกกระดาษ น้ำกะเขียนโครงก้านไปขอวิทยากรตี กคน. แล้วกะ อื้อป้อหลวงบ้านประกาศออกเสียงตามสายว่าโผสนใจอยากมาเขียนเยดดอกกะอื้อมาลงจ้อตีน้า” (นางแก้วหล้า สิงห์ชัย, สัมภาษณ์)

คือ ไม่มีใครเป็นเลย จะมีก็แต่แม่เผื่อนกับแม่เผื่อที่พอจะทำเป็นบ้างแต่ก็เป็นเพียงดอกกระดาษเท่านั้น จึงเขียนโครงการประสานไปทางสำนักงานการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอดอกคำใต้ เพื่อขอความอนุเคราะห์วิทยากรมาสอนสำหรับระยะเวลาในการอบรมทั้งหมด จำนวน 100 ชั่วโมง โดยค่าใช้จ่ายในการเรียนการสอนนั้นทางสำนักงานการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอดอกคำใต้เป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมด ก่อนจะเริ่มการอบรมผู้ใหญ่บ้านก็ประกาศแจ้งให้ลูกบ้านทราบว่าจะมีวิทยากรมาสอนการประดิษฐ์ดอกไม้จากผ้าใยบัวใครสนใจก็ให้มาลงชื่อได้ที่นางแก้วหล้า สิงห์ชัย

สมาชิกเริ่มแรกที่เข้าร่วมการอบรมมีประมาณ 20 คน มีทั้งคนหนุ่มและผู้สูงอายุ แต่เมื่อมีการรวมกลุ่มทำกันจริง ๆ เหลือสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุเกือบทั้งหมด ยกเว้นประธานกลุ่มคนเดียวคือนางแก้วหล้า สิงห์ชัย สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มจึงเหลือเพียง 11 คน เมื่อฝึกอบรมเสร็จสิ้นเจ้าหน้าที่จากสำนักงานการศึกษาออกโรงเรียน อำเภอดอกคำใต้ก็นำให้กลุ่มไปจดทะเบียนกลุ่มไว้ด้วยเพื่อต่อไปในอนาคตการขอความช่วยเหลือจากที่ต่าง ๆ จะได้ง่ายขึ้น และใน ปี พ.ศ. 2547 กลุ่มก็เริ่มดำเนินการผลิตโดยทำเป็นดอกไม้และนำมาเข้าขอ หรือจัดเป็นแจกัน สำหรับใช้ประดับตกแต่งบ้านต่าง ๆ เป็นต้น สำหรับการจำหน่าย กลุ่มก็จัดแสดงไว้ ณ ที่ทำการของกลุ่ม หรือหากทางอำเภอ หรือ จังหวัด มีการจัดงานกลุ่มก็นำสินค้าไปจัดร้านขาย แต่ส่วนใหญ่ก็จะขายภายในหมู่บ้านซึ่งทางกลุ่มก็ยอมรับว่าขายได้ยากเนื่องสินค้ามีราคาแพง เพราะ ต้นทุนในการผลิต ซึ่งวัตถุดิบผ้า

ใยบัวมีราคาค่อนข้างสูง ต่อมากลุ่มจึงพลิกแพลงโดยเริ่มนำกระดาดมาประดิษฐ์เป็นพุ่มดอกไม้สำหรับประดับในงานศพ นำมาประกอบเป็นพวงหรีด สำหรับวิธีทำนั้นมีสมาชิกบางคนในกลุ่มเคยเข้ารับการฝึกอบรมมาก่อนจึงนำมาถ่ายทอดให้สมาชิกที่เหลือในกลุ่มต่อ จนปัจจุบันสมาชิกทุกคนสามารถทำได้ เมื่อดำเนินการกลุ่มไปได้ระยะหนึ่งก็มีเจ้าหน้าที่จาก องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลาน ส่งจดหมายเชิญประธานกลุ่มเข้าร่วมประชุมเพื่อแจ้งให้ทราบว่ามีเงินงบประมาณให้กลุ่มกู้ยืมโดยไม่เสียดอกเบี้ยและผ่อนชำระคืนได้ภายใน 5 ปี เป็นจำนวนเงิน 20,000 บาท และเมื่อประธานกลุ่มนำเรื่องมาแจ้งกับสมาชิกกลุ่มทราบเพื่อหารือกันว่าจะเอาหรือไม่ ผลสรุปที่ได้คือสมาชิกกลุ่มเห็นว่าแต่ละคนก็แก่แล้วไม่รู้ว่าตายวันไหน เก่งว่าจะไม่สามารถใช้เงินคืนได้ครบตามกำหนด อีกทั้งดอกไม้ก็เชื่อว่าขายได้มาก ทำแค่กำลังของสมาชิกกลุ่มในปัจจุบันมีก็พอแล้วและอีกอย่างหนึ่งคือไม่อยากเป็นหนี้ด้วย จึงลงมติกันว่าไม่เอาเงินก้อนนั้น

สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาดญี่ปุ่น หมู่ 9 ได้มีการแบ่งสรรงานกันดังนี้ ประธานกลุ่ม ทำหน้าที่เป็นผู้หาตลาด, นำสินค้าของกลุ่มไปส่งตามร้านค้าต่าง ๆ และเป็นผู้หาซื้ออุปกรณ์สำหรับใช้ประดิษฐ์ดอกไม้ต่าง ๆ ให้สมาชิกกลุ่ม หากอุปกรณ์สำหรับใช้ประดิษฐ์ดอกไม้หมดและประธานกลุ่มไม่ได้เข้าตัวจังหวัดก็จะแก้ปัญหาโดยการให้บริการของรถโดยสารประจำหมู่บ้านที่ต้องเข้าไปในตัวจังหวัดซื้อมาให้ ซึ่งประธานกลุ่มก็จะจกรายการและซื้อร้านให้ โดยจะเสียค่าจ้าง 20 บาทต่อครั้ง, กำหนดให้มีการลงหุ้นคนละ 100 บาท จากสมาชิก 11 คน ได้เงินเริ่มต้น จำนวน 1,100 บาท กลุ่มก็นำเงินไปซื้ออุปกรณ์ สำหรับการปั่นผล จะทำเมื่อขายสินค้าได้ในแต่ละครั้ง จะแบ่งเงินออกเป็นส่วน ๆ ดังนี้ หักในส่วนที่เป็นต้นทุนออกเพื่อนำไปซื้ออุปกรณ์ในการทำต่อไป, หักค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น อาทิ ค่าน้ำมันรถ เช่น ถ้าเข้าไปในตัวจังหวัดก็จะคิด 150 บาท ต่อครั้ง (แต่จะไม่คิดทุกครั้ง) หรือ หากขายได้เงินน้อยก็อาจจะไม่คิดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ เป็นต้น จากนั้นก็นำกำไรที่เหลือมาหารเฉลี่ยแบ่งให้กับสมาชิกที่เป็นผู้ผลิตเท่านั้นและแบ่งให้ประธานกลุ่มด้วยแม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้ร่วมผลิตแต่เป็นผู้ทำธุระอื่น ๆ ให้กลุ่ม

หากสมาชิกคนใดขาดงานโดยไม่มีเหตุอันควร จะถูกหักจากส่วนแบ่งวันละ 20 บาท แต่ในกรณีที่ป่วย หรือมีเหตุจำเป็นก็สามารถบอกให้สมาชิกคนอื่น ๆ รับรู้โดยทั่วกันก็จะไม่ถูกหักเงินส่วนแบ่ง สำหรับสมาชิกคนใดมาสายสมาชิกในกลุ่มจะมีการตักเตือนกันเองแต่ไม่มีบทลงโทษใด ๆ เนื่องจากสมาชิกแต่ละคนล้วนแล้วแต่เป็นเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันและ รู้จักคุ้นเคยกันมานานสามารถเตือนกันได้โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่โกรธ ในช่วงเทศกาลสลากภัตรทางกลุ่มจะมีออเดอร์ของเป็นจำนวนมากนั้น ทางกลุ่มจะมีการแบ่งส่วนของการผลิตให้เท่า ๆ กัน สมาชิกสามารถนำกลับไปทำต่อที่บ้านได้ หรือจะมานั่งรวมกันทำที่กลุ่มก็ได้ แต่จะต้องทำให้เสร็จตามกำหนดและนำมารวมกันไว้ที่ทำการกลุ่ม พร้อมทั้งเขียนชื่อคนทำไว้ด้วย ในกรณีทางร้านปฏิเสธของจะได้นำกลับมาให้สมาชิกคนที่ทำเป็นผู้แก้ไข และเป็นการตัดปัญหาการเถียงกันด้วย สำหรับการรับสมาชิกใหม่

ก็ต้องร่วมลงทุนคนละ 100 บาท ซึ่งเปิดรับตลอดเวลา, การลาออก ทางกลุ่มก็จะคืนเงินหุ้นจำนวน 100 บาทให้ สำหรับการแจ้งข่าวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่มก็จะมีกรอบบอกกล่าวกันอย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจากเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และสมาชิกแต่ละคนก็มีความรู้จักกันดี

จากที่ได้พูดคุยสนทนากับสมาชิกกลุ่มและผู้ศึกษาก็ได้ตั้งคำถามกับสมาชิกกลุ่มว่า ได้ประโยชน์อะไรบ้างที่เข้ามาทำกิจกรรมกลุ่ม ได้คำตอบที่สามารถประมวลได้ว่า

มีสุขภาพจิตดีขึ้น เพราะมาอยู่ด้วยกันแล้วทำให้ไม่เครียด ได้พูดคุย หยอกล้อกัน เล่น ได้หัวเราะเพราะอยู่บ้านก็เหงาไม่มีอะไรทำ บางคนลูกหลานไปทำงานกันหมด หรือ บางคนก็อยู่คนเดียว เวลาที่สมาชิกช่วยกันทำดอกไม้ที่กลุ่ม แต่ละคนจะนำอาหารกลางวันมารับประทานร่วมกันด้วย และเนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุการนั่งอยู่กับที่เป็นเวลานาน ๆ จะทำให้มีอาการปวดขา ปวดเมื่อยตามหลัง และ บั้นเอว ก็จะมีเสียงบ่นว่า พรุ่งนี้อาจจะไม่มาแล้ว เพราะว่าปวดขาหรือ บางคนก็ปวดปลั่ง เจ็บมือ เป็นต้น แต่เมื่อถึงวันรุ่งขึ้นก็มาเหมือนเดิม และให้เหตุผลว่า ก็อยู่บ้านเฉย ๆ มันเหงามาที่นี้ดีกว่าสนุกดีถ้าปวดเมื่อยมาก ๆ ก็หยุดแล้วค่อยทำต่อก็ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเหนียวแน่นขึ้น เพราะ ได้มีการพูดคุยสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ ได้ปรับทุกข์ แบ่งปันความสุขระหว่างกันและกัน ทำให้เกิดความเข้าใจไว้วางใจ และ มีความเห็นใจซึ่งกันและกันมากขึ้น และสามารถหารายได้เพิ่ม แม้จะเป็นเงินเพียงเล็กน้อยก็ทำให้สมาชิกภูมิใจ (สมาชิกกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9, สัมภาษณ์)

กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 ก็เป็นกลุ่มที่มีคุณสมบัติของความเป็นทุนทางสังคมตามนิยามศัพท์ของการศึกษาในครั้งนี้เช่นกันกับกลุ่มแม่บ้านห้วยต้นดุ่ม แต่กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 มีกิจกรรมที่สร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่มด้วย นั่นก็คือ การผลิตดอกไม้สำหรับใช้ประดับในงานศพ การทำพวงหรีด และการประดิษฐ์ดอกไม้สำหรับใช้ประดับชะลอมในงานประเพณีสลากภัตร นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่ม

สำหรับการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มนั้น จะเป็นการขายภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านข้างเคียง และก็มีบางส่วนที่ส่งให้ร้านค้าที่อยู่ในตัวเมืองด้วย เมื่อสามารถขายสินค้าได้สมาชิกกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการทำก็จะได้รับส่วนแบ่งที่เท่า ๆ กัน แม้จะเป็นเงินจำนวนไม่มากแต่สมาชิกก็พอใจ นอกจากนี้ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความพอเพียงของสมาชิกกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 ก็คือทางองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลานเสนอเงินมาให้กับกลุ่มยืมใช้เป็นทุนสำหรับหมุนเวียนโดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยแต่กำหนดให้คืนภายใน 4 ปี แต่กลุ่มปฏิเสธเงินจำนวนนั้น เนื่องจากเห็นว่า สมาชิกกลุ่มซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุถึงจะมีเงินหมุนเวียนที่มากขึ้นเท่าใดก็ตามแต่ผลผลิตของกลุ่มก็ยังคงเท่าเดิม

อีกทั้งการรวมกลุ่มกันขึ้นของสมาชิกนั้นก็ไม่ได้หวังว่าจะร่ำรวย ที่ทำก็เพื่อให้หายเหงา และ การไม่เป็นหนี้ใครนั้นสบายใจกว่า

การรวมกลุ่มของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยต้นดัมในกรณีของกลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4

กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 การเริ่มต้นมาจากความไว้วางใจ การให้ความเคารพนับถือในตัวของนายฉม้ง สิงห์ชัย ในคุณสมบัติของความเป็นผู้นำที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ชาวบ้านหมู่ 4 ของหมู่บ้าน ห้วยต้นดัมจึงได้เลือกให้นายฉม้ง สิงห์ชัย เป็นผู้ใหญ่บ้าน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนชาวบ้าน หมู่ 4 เมื่อได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนและเป็นผู้นำชาวบ้านแล้ว โอกาสในการรับรู้ข่าวสารจากทางราชการของนายฉม้ง สิงห์ชัย จึงมีมากกว่าชาวบ้านคนอื่น อีกทั้งโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ต่าง ๆ ก็มาก ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ได้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ และ ยังนำองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านมาถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน นายฉม้ง สิงห์ชัย ได้นำข้อมูลจากหน่วยงานราชการเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเพื่อจดทะเบียนกับสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพะเยา ซึ่งนั่นก็คือ การจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรตาม พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาแจ้งให้กับชาวบ้าน หมู่ 4 ทราบ รวมทั้งร่วมปรึกษาหารือและระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มที่จะมีขึ้นในหมู่บ้านห้วยต้นดัม หมู่ 4 ด้วยการเรียกรวมชาวบ้านทุกครัวเรือนของ หมู่ 4 มาประชุมกันที่บ้านของนายฉม้ง สิงห์ชัย ซึ่งเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยน และ เสนอความคิดเห็นจากหลาย ๆ คน เมื่อได้ข้อเสนอแนะหลากหลายมาแล้ว ก็ทำการยกมือแสดงความเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่ถูกเสนอขึ้นมา ซึ่งความคิดเห็นของนายฉม้ง สิงห์ชัย ก็ได้รับความเห็นชอบมากที่สุด ซึ่งนับได้ว่าเป็นรูปแบบของการอยู่ร่วมกันด้วยระบอบประชาธิปไตย ทุกคนมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน และใครเห็นด้วยก็เข้าร่วมลงชื่อเป็นสมาชิกกลุ่ม แต่ใครไม่เห็นด้วยก็ไม่ถูกบังคับให้เข้าร่วม ในที่สุดแล้วก็ได้สมาชิกที่เห็นด้วยจำนวน 40 คน เพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 และ นายฉม้ง สิงห์ชัย ก็ได้นำรายชื่อและเอกสารต่าง ๆ ไปดำเนินการจดทะเบียนกลุ่ม เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2546 เมื่อสามารถตั้งกลุ่มได้แล้ว สมาชิกกลุ่มก็เข้าร่วมประชุมกันเพื่อหารือกันเกี่ยวกับกิจกรรมที่กลุ่มจะร่วมกันทำ และในช่วงระยะเวลานั้นได้มีนโยบายอนุญาตให้ชาวบ้านทำการถลุงสุราชุมชนได้โดยถูกกฎหมาย อีกทั้งนโยบายการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้กลายเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านและหมู่บ้านได้ที่รัฐบาลได้ทุ่มงบประมาณในการสนับสนุนอย่างมากด้วย นายฉม้ง สิงห์ชัย ก็เห็นว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและน่าจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มได้ จึงได้นำความคิดนี้มานำเสนอกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งมีสมาชิกบางคน

เห็นด้วยกับนายฉมัง สิงห์ชัย และเสนอว่ากลุ่มควรจะไปศึกษาดูงานวิธีการกลั่นสุราชุมชนก่อน ที่หมู่บ้านร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการกลั่นสุราชุมชนมานานแล้ว

หลังจากที่ได้เดินทางไปดูกระบวนการวิธีการกลั่นสุราชุมชนมาแล้ว นายฉมัง สิงห์ชัย ก็ทำการชักชวนสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ไปดูงานด้วยมาลงทุนร่วมกันเพื่อทำการกลั่นสุราชุมชนขึ้น แต่ก็มีสมาชิกที่ให้ความสนใจเพียง 4 คน เท่านั้น และการดำเนินกิจกรรมการกลั่นสุราชุมชนของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 ทำร่วมกันเพียง 2 ปีเท่านั้น เนื่องจากการแบ่งสรรส่วนแบ่งจากการจำหน่ายแล้วไม่มากอย่างที่สมาชิกกลุ่มคาดหวังไว้ ทำให้สมาชิกกลุ่มทั้ง 4 คน ตัดสินใจแยกย้ายกันไปทำเอง แต่การแยกกันไปทำเองก็มิได้ทำให้กิจกรรมการกลั่นสุราชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกที่แยกกันไปทำ เนื่องจากประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของข้อกำหนดสำหรับผู้ที่ทำกรกลั่นสุราชุมชนที่จะต้องปฏิบัติตามจากเงื่อนไขของกรมสรรพสามิต อันได้แก่ กำหนดให้กลุ่มซื้ออากรแสดงම්ปีประจำทุกเดือน ไม่ว่าจะขายเหล้าได้หมดหรือไม่หมดตามที่สรรพสามิตกำหนดก็ตาม ทำให้เกิดปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม เนื่องจากต้องนำเงินส่วนหนึ่งมาซื้ออากรแสดงම්ปี อีกทั้งปัญหาทางการตลาด ที่เกิดคู่แข่งที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น นอกจากนั้นยังเสียเปรียบเพราะทางกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน ที่ได้ดำเนินการจดทะเบียนและขออนุญาตผลิตเหล้าเสรีขึ้นนั้น ได้จดทะเบียนเป็น เหล้า 40 ดีกรี ซึ่งตามกฎหมายกำหนดให้ซื้ออากรแสดงම්ปีเดือนละ 1,900 บาท แต่กลุ่มที่จดทะเบียน เหล้า 35 ดีกรีนั้นถูกกำหนดให้ซื้ออากรแสดงම්ปีเดือนละ 1,600 บาท ซึ่งเพียงเท่านี้ก็เกิดส่วนต่างของค่าใช้จ่ายระหว่างกลุ่มขึ้น ที่ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มที่จดทะเบียนเหล้า 35 ดีกรี แต่การผลิตกลับผลิตเป็นเหล้า 40 ดีกรี และขายในราคาที่ถูกกว่าเหล้า 40 ดีกรี ส่งผลให้กลุ่มเหล้าของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 จำต้องยกเลิกกิจการกลุ่มไปเมื่อเดือนธันวาคม 2548

เมื่อกิจกรรมการกลั่นสุราชุมชนของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 ไม่อาจจะช่วยให้สมาชิกกลุ่มมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเข้ามาของการพัฒนากระแสหลักซึ่งเป็นการพัฒนาด้วยระบบทุนนิยมที่ไม่อาจจะสร้างความกลมกลืนหรือสามารถหลอมรวมเข้าเป็นหนึ่งเดียวกันวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านและไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจของหมู่บ้านที่มีความเติบโตอย่างช้า ๆ ไม่เหมือนระบบเศรษฐกิจในสังคมเมืองที่มีปัจจัยทางการเงินที่มีแหล่งเงินทุนให้ผู้ผลิตสามารถกู้ยืมเพื่อนำมาใช้หมุนเวียนได้ นอกจากนั้นแล้วกระแสการรณรงค์ให้คนไทยรักษาสุขภาพ จึงทำให้สุราที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และถือได้ว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย ขายได้ค่อนข้างยาก อีกทั้งยังมีคู่แข่งและมีส่วนแบ่งทางการตลาดมากด้วย จึงทำให้กิจกรรมการกลั่นสุราชุมชนได้ยกเลิกไป

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 เริ่มจากการประชุมชาวบ้านที่บ้านผู้ใหญ่บ้านคือ นายถวิล อินอร และมีการพูดคุยเรื่องการออมทรัพย์ขึ้น ได้สอบถามความสมัครใจของลูกบ้านเพื่อจะจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมา เริ่มแรกมีค่าสมัครเป็นสมาชิก คนละ 20 บาท และมีค่าสมุดออมทรัพย์เล่มละ 10 บาท เมื่อแรกเริ่มก่อตั้งกลุ่มมีสมาชิก 58 คน

เงินทุนเริ่มแรกของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีดังนี้

1. ค่าสมัครสมาชิก	จำนวน 58 คน	เป็นเงิน	1,160	บาท
2. ค่าสมุด	จำนวน 58 เล่ม	เป็นเงิน	580	บาท
3. ค่าหุ้น	จำนวน 91 หุ้น	เป็นเงิน	910	บาท
รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน				2,650 บาท

ปัจจุบันมีหุ้นทั้งสิ้นจำนวน 4,663 หุ้น เป็นเงินหุ้นทั้งสิ้น 46,630 บาท ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มจำนวน 112 คน สรุป (ณ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2548) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 มีเงินทั้งหมดจำนวน 67,650 บาท ในปี 2548 ได้นำเงินจำนวนนี้ไปซื้อปุ๋ยเคมีและพันธุ์ข้าวโพด เพื่อนำมาให้สมาชิกกู้ยืม เป็นจำนวนเงินประมาณ 50,000 บาท ซื้อพันธุ์ข้าวโพด ลูกละ 10 กิโลกรัม ราคา 1,250 บาท นำขายใน ราคา 1,450 บาท และซื้อปุ๋ยเคมี ลูกละ 50 กิโลกรัม ราคา 525 บาท นำมาขายในราคา 650 บาทสำหรับกำไรที่ได้นำมาสมทบเข้ากับกองทุนที่มีอยู่

สำหรับการบริหารจัดการ กลุ่มได้กำหนดให้สมาชิกมีการออมทุกเดือน เดือนละ 20 บาท เท่านั้น ในการกู้ยืมและดอกเบี้ย / วงเงินในการกู้ยืม / การชำระเงินคืนนั้น สมาชิกสามารถกู้ได้ภายในวงเงิน 3,000 บาท ต่อคน ดอกเบี้ย ร้อยละ 2 ถ้าไม่เป็นสมาชิกกลุ่มสามารถกู้ได้ภายในวงเงิน 3,000 บาท ต่อคน แต่จะคิดดอกเบี้ยร้อยละ 3 การชำระเงินต้องชำระภายใน 3 เดือน ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย และสามารถกู้ยืมต่อได้หากไม่มีสมาชิกผู้ยืนยันเรื่องขอกู้ยืม การกู้ยืม ต้องมีการทำสัญญาเงินกู้ แต่ไม่ต้องมีค้ำประกัน (กรณีเงินน้อย) สำหรับกรณีที่เป็นเงินจำนวนมาก คือ ตั้งแต่ 10,000 บาท ขึ้นไป ต้องมีค้ำประกัน หรือ หลักฐาน เช่น โฉนดที่ดิน โฉนดที่บ้าน มาวางค้ำประกันไว้ ในส่วนของการปันผล จะมีการปันผลและสรุปผลการดำเนินงานของกลุ่ม ภายในเดือนมกราคมของทุกปี และในเรื่องของการคัดเลือกกรรมการนั้น พบว่าตั้งแต่มีการก่อตั้งกลุ่มมาเมื่อปี 2547 ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัจจุบันกลุ่มมีอายุได้ 1 ปี 2 เดือน ดังนั้นกลุ่มจึงยังไม่มีกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการขึ้น สำหรับคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มนั้นจะต้องเป็นชาวบ้านที่อยู่อาศัยภายในหมู่บ้าน ห้วยต้นตุ่ม ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เท่านั้น และในการรับสมัครสมาชิกใหม่ ในปี 2549 จะต้องมีการใช้จ่าย ดังนี้ ค่าสมาชิกใหม่ จำนวน 100 บาท, ค่าสมัครสมาชิกจำนวน 20 บาท, ค่าสมุด 1 เล่ม จำนวน 10 บาท และ ค่าหุ้น หุ้นละ 10 บาท

(ตามแต่ความสมัครใจ) ในส่วนของ การเพิ่มหุ่นสามารถทำได้ในช่วงเดือนมกราคมเท่านั้น และการถอนหุ่นหรือลาออก จะสามารถถอนหุ่นและลาออกได้เมื่อมีอายุครบ 1 ปี หากสมาชิกคนใดเสียชีวิตลงก่อนที่จะครบ 1 ปี ก็สามารถถอนหุ่นคืนได้ นอกจากนั้นกลุ่มจะมีการประชุมรวมทั้งหมดทุกสิ้นปี เพื่อแจ้งผลกำไรและปันผล สำหรับผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มจะมีบทลงโทษ คือ หากไม่ชำระเงินตามกำหนดจะถูกปรับร้อยละ 5

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีคุณสมบัติของความเป็นทุนทางสังคมตามนิยามศัพท์ของการศึกษาในครั้งนี้เช่นเดียวกันกับกลุ่มแม่บ้านห้วยต้นดุ่ม และกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ผ้าใยบัวและกระดาษญี่ปุ่น หมู่ 9 เพียงแต่กิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 นั้น เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการออมเงินและเพื่อให้สมาชิกกลุ่มและผู้ที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่มกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความไว้วางใจซึ่งกันและกันสูงมาก เนื่องจากเรื่องเงินเป็นเรื่องที่ค่อนข้างบอบบางหากเกิดการเข้าใจผิดขึ้นมาสามารถส่งผลกระทบต่อที่รุนแรงได้ อาทิ การทะเลาะ เกิดเป็นความแตกแยกขึ้น ไปจนร้ายแรงถึงขั้นการทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิตได้ ดังที่มีตัวอย่างให้เห็นในสังคมปัจจุบัน แต่สำหรับการดำเนินการของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 เท่าที่ผ่านมาได้ปีกว่านั้น ยังไม่พบปัญหาใด ๆ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมีความเชื่อใจและไว้วางใจผู้นำกลุ่มเป็นอย่างมาก

นอกจากกิจกรรมการออมเงินแล้วให้กู้ยืมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 แล้ว กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 13 ยังได้นำเงินอีกส่วนมาซื้อปุ๋ยและพันธุ์ข้าวโพด มาให้สมาชิกยืมและกำหนดคืนในรูปของเงินซึ่งก็คิดตามจำนวนปุ๋ยหรือ พันธุ์ข้าวโพดที่ยืมไป ภายหลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ซึ่งกิจกรรมนี้สะท้อนภาพของการดำรงชีวิตด้วยวิถีเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของการรวมตัวกันผนึกกำลังในการต่อรองกับสังคมภายนอก เพราะการซื้อปุ๋ยและพันธุ์ข้าวโพดจำนวนมาก ๆ ย่อมจะซื้อได้ราคาถูก แม้จะนำมาขายให้กับสมาชิกกลุ่มในราคาที่สูงกว่าที่ซื้อมาแต่ผลกำไรก็กลับเข้าสู่สมาชิกกลุ่มอีกเช่นเดิม

การรวมกลุ่มของชาวบ้านหมู่บ้านห้วยต้นดุ่มในกรณีของกลุ่มอาสาสมัคร

กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

สำหรับความเป็นมาและการเป็นกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านของหมู่บ้าน ห้วยต้นดุ่ม ผู้ศึกษาได้สอบถามถึงจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มกันขึ้น

“ก่อนดีจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน แม่โพ เป็นเป็นเมียพ่อกำนันอุทัย เจริญ กะปาหมแม่บ้าน มาหัดฟ้อนไปแสดงตามงานต่าง ๆ นี่แหละเป็นจุดเริ่มต้นของการมีกลุ่มแม่บ้านขึ้น” (แม่จำเนียร เจริญ, สัมภาษณ์)

ก็คือ ก่อนที่จะเป็นกลุ่มแม่บ้านนั้น ในสมัยการปกครองของกำนันอุทัย เจริญ ซึ่งมีการร่ำเรียนว่า แม่โพ เจริญ ได้ริเริ่มให้แม่บ้านมารวมตัวกันเพื่อฝึกซ้อมการฟ้อนรำเพื่อนำไปแสดงตามงานต่าง ๆ

ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2525 ทางหน่วยงานราชการให้แต่ละหมู่บ้านได้มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านขึ้นและมีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มที่อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยาด้วย และผู้ใหญ่บ้านก็ประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่าใครอยากจะเป็นสมาชิกก็ให้ไปสมัครลงชื่อได้ที่บ้านแม่จำเนียร เจริญ โดยไม่ต้องเสียค่าสมัครใด ๆ ทั้งสิ้น และเมื่อเกิดเป็นกลุ่มขึ้นทางราชการก็มีพาสมาชิกกลุ่มแม่บ้านไปดูงานตามที่ต่าง ๆ โดยมีทั้งงบประมาณของทางราชการช่วยเหลือในบางส่วน และในบางส่วนก็ต้องออกเงินส่วนตัวของสมาชิกที่ประสงค์จะไปดูงานสมทบด้วย เมื่อได้ไปเห็นตัวอย่างจากหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งก็มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มแม่บ้านและมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อชุมชน ดังนั้นเมื่อกลับจากดูงานมาสมาชิกที่ไปดูงานมากก็มาร่วมกันคิดและเห็นพ้องต้องกันว่า กลุ่มแม่บ้านของหมู่บ้านห้วยต้นดุ่มก็น่าจะมีการทำกิจกรรมเพื่อชุมชนเช่นกัน เหตุผลที่แม่จำเนียร เจริญ บอกถึงการเข้ามารวมตัวกันของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านก็คือ

แม่กะฮ้องแม่บ้านทุกคนมาประชุมกันแล้วกะเล่าฮื้อคนต๊ำ ได้ไปผ่องานฟังว่า ตีหมู่บ้านอื่น ๆ เป็น หยะอะหยังกันจะไดผ่อง แล้วกะถามสมาชิกว่าแล้วบ้านเฮาจะหยะกะอ เพราะถ้า ถ้าเฮารวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน กำนันตี้จะไปขอความช่วยเหลือจากต่างกำนันมันกะง่าย แต่ถ้าแตกกะจัดกระจายกันมันกะยากที่จะได้ (แม่จำเนียร เจริญ, สัมภาษณ์)

ก็คือ มีการระดมเรียกบรรดาแม่บ้านทั้งหมดที่มีภายในหมู่บ้านมาเข้าร่วมประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน และให้สมาชิกที่ได้ไปดูงานได้เล่าประสบการณ์ที่ได้ไปดูงานจากหมู่บ้านอื่น ๆ มาให้กับสมาชิกที่ไม่ได้ไปฟังและถามสมาชิกว่าขณะนี้หมู่บ้านเรามีกลุ่มแม่บ้านแล้ว ต่อไปเราจะต้องมีการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมขึ้น สมาชิกเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร เพราะต่อไปถ้าหมู่บ้านมีการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนหากจะขอความช่วยเหลือจากทางราชการก็จะสามารถทำได้ง่ายขึ้น แต่ถ้าหากไม่มีการรวมตัวกัน หรือ อยู่กระจัดกระจาย การขอความช่วยเหลือใด ๆ ก็ยาก หรือ บางครั้งก็จะได้ไม่ได้เลย

เมื่อสมาชิกทุกคนเห็นว่าสมควรจะมีกลุ่มแม่บ้านขึ้นก็มีการคัดเลือกประธานกลุ่ม ในสมัยนั้นหมู่บ้านห้วยต้นดุ่มยังมีเพียง 4 หมู่ และมีประธานเพียงคนเดียว ได้แก่ นางจำเนียร เจริญ เมื่อมีการรวมกลุ่มกันแล้ว กลุ่มแม่บ้านเคยทำเรื่องเขียนโครงการไปที่สำนักงานการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอดอกคำใต้ เพื่อขอความช่วยเหลือวิทยากรมาสอนการทำขนม เมื่อได้รับการฝึกอบรมจบกลุ่มก็ไม่สามารถรวมตัวกันทำขายได้ เนื่องจากกลุ่มไม่มีเงินทุนสำหรับซื้ออุปกรณ์ เคยทำเรื่องเข้า

ไปขอยืมกับทาง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลาน แต่มีเงื่อนไขว่าจะต้องมีเงินมาสมทบก่อน 3,000 บาท ซึ่งในขณะนั้นทางกลุ่มไม่มีเงิน โครงการจึงล้มไป แต่ความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมานั้น บางคนก็นำไปประกอบเป็นอาชีพส่วนตัว โดยทำขายที่ตลาดภายในหมู่บ้าน

กิจกรรมที่กลุ่มแม่บ้านได้ร่วมกันทำนั้น ได้แก่ หากครอบครัวของสมาชิกคนใดมีคนเสียชีวิต สมาชิกคนอื่นจะต้องนำข้าวสารไปร่วมสมทบครัวเรือนละ 1 ลิตร สมาชิกที่ว่างหรือไม่ได้ติดธุระสำคัญใด ๆ จะต้องไปช่วยงานตั้งแต่เริ่มจนเสร็จ ไม่ว่าจะเป็น งานศพ งานทำบุญ งานบวช ฯลฯ และมีการกำหนดให้สมาชิกเสียสละเงินเพื่อเป็นเงินกองกลางของกลุ่ม ปีละ 10 บาท ต่อคน จากนั้นก็มีการประชุมเมื่อสิ้นปี เพื่อชี้แจงผลการทำงานต่าง ๆ ของกลุ่มและขอความคิดเห็นจากสมาชิกว่าจะเพิ่มการเก็บเงิน เป็น เดือนละ 10 บาท ซึ่งสมาชิกทุกคนก็เห็นด้วย จนได้เป็นเงินจำนวนมากขึ้น เมื่อเงินมากขึ้นทางกลุ่มจึงนำเงินส่วนนี้ออกให้สมาชิกและชาวบ้านได้กู้ยืมไปใช้ยามฉุกเฉิน ซึ่งถ้าเป็นสมาชิกกลุ่มจะยืมได้ไม่เกินวงเงิน 2,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 2 จ่ายดอกเบี้ยทุกเดือน สำหรับเงินต้นต้องจ่ายภายในสิ้นปี หากไม่ใช่สมาชิกกลุ่ม การจะกู้ยืมเงินได้นั้นจะกู้ได้ภายในวงเงินไม่เกิน 2,000 บาท เช่นกัน แต่เสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 และต้องมีสมาชิกกลุ่มมาเป็นผู้เซ็นคำประกันด้วย การชำระเงินก็เช่นเดียวกันสมาชิกกลุ่ม และเมื่อได้ดอกเบี้ยมาก็จะนำมาสมทบเป็นเงินทุนต่อไปยังไม่มี การปันผลกัน สำหรับสมาชิกใหม่ที่จะสมัครเข้าร่วมกับกลุ่มก็ต้องจ่ายเงินค่าเข้าให้เท่ากับที่สมาชิกเดิมจ่ายไว้ เช่น สมาชิกเก่าลงหุ้นไปก่อนแล้ว 200 บาท สมาชิกใหม่ที่จะเข้ามาก็จะต้องจ่าย 200 บาทให้เท่ากับสมาชิกเก่ามีอยู่เพื่อความสะดวกต่อการจัดการและเพื่อความเท่าเทียมกัน ซึ่งเงินกองกลางที่ได้มานี้ กลุ่มก็นำไปซื้อเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ถ้วยชาม ช้อนส้อม หม้อ ฯลฯ และบางส่วนก็นำมาช่วยเหลือชุมชน บางส่วนก็จะจัดสรรไว้สำหรับว่าจ้างรถให้ไปส่งสมาชิกกลุ่มที่จะต้องเดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมที่ต่าง ๆ อาทิ งานวันดอกคำใต้บ้านที่ทางอำเภอดอกคำใต้จัดขึ้น หรืองานลอยกระทง เป็นต้น นอกจากนั้นเงินกองกลางของกลุ่มยังมีการปันส่วนหนึ่งไว้สำหรับให้สมาชิกยืมในยามฉุกเฉิน เช่น เจ็บป่วยไม่สบายยามค่ำมืด ภายในงบประมาณ 1,000 บาท โดยไม่คิดดอกเบี้ย และให้เวลา 15-20 วัน หลังจากออกจากโรงพยาบาลมาแล้วค่อยเอามาคืน เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ถามถึงเหตุผลแม่จันทร์ด้อย เจนใจ ที่ไปสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ก็ได้คำตอบว่า

บ่ อยาก เป็นคนเดียวดี บ่ ได้เข้ากลุ่ม แล้วกะเวลามีกานม้งงานจาวบ้านเป็นกะจะถามลูก ถามหลานว่าเข้ากลุ่มหยั่งผ่อง มันกะบ่่าใจเป็นหยั่งหนา แต่มันกะอยู่สิ บ่ ดี แล้วถ้าเขาเป็นสมาชิกกลุ่มมันอยู่สิกว่าเขามีเปื้อนมีฝูงแล้วกะบ่่าใจอยู่ตัวคนเดียว แล้วยังได้จ้วยหะประโยชน์อีกกับบ้านเฮาดวย มันกะภูมิใจ (นางจันทร์ด้อย เจนใจ, สัมภาษณ์)

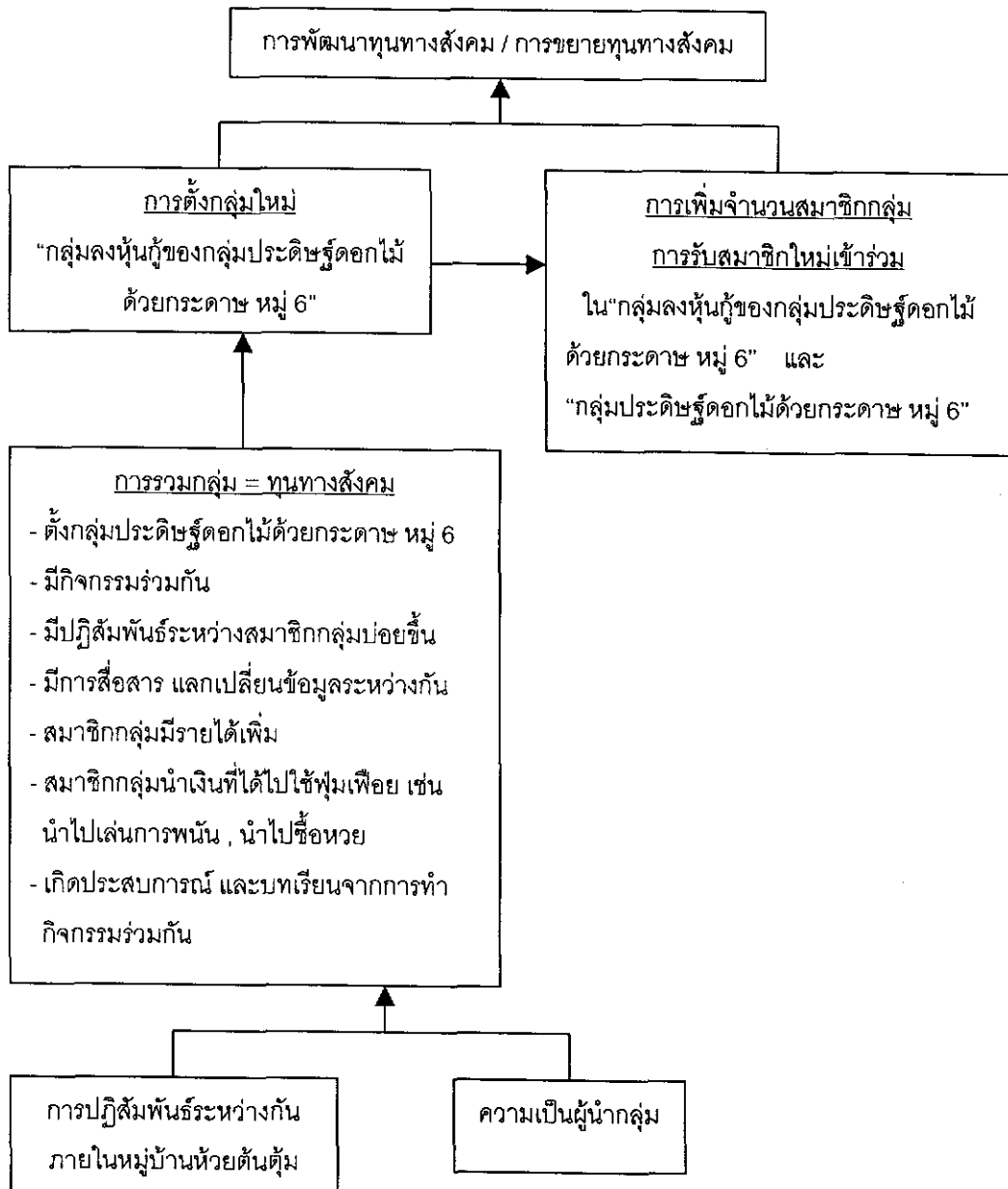
เพราะไม่อยากเป็นคนเดียวในหมู่บ้านที่ไม่เข้ากลุ่ม อีกทั้งในสมัยนั้นเวลาทำงาน เช่น งานศพ ชาวบ้านมักจะมาช่วยกันอยู่แล้วตั้งแต่ยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้น มักจะมีการถามซึ่งกันและกันว่า คนที่เสียชีวิต หรือ ลูกหลานของเขาเข้ากลุ่มอะไรหรือเปล่า แม้ว่าจะไม่ส่งผลต่อการได้รับความช่วยเหลือ แต่ในความรู้สึกของแม่จันทร์ดูย่นันรู้สึกว่าการได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทำให้ตัวเองรู้สึกมีเพื่อนและไม่โดดเดี่ยว อีกทั้งยังรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองที่ได้ทำประโยชน์เพื่อชุมชนของตนเอง และ ได้ทำในสิ่งที่ดี

กลุ่มแม่บ้านหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม เป็นกลุ่มที่มีคุณสมบัติของความเป็นทุนทางสังคมตามนิยามศัพท์ของการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจาก กลุ่มแม่บ้านห้วยต้นดุ่มเป็นการรวมตัวกันของสมาชิกภายในหมู่บ้าน มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมขึ้น เป็นการสร้างความสามัคคี มีการให้ความร่วมมือเสียสละ ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง แรงงานและเวลาเพื่อทำกิจกรรมของส่วนรวม การรวมกลุ่มแม่บ้านนี้แม้ว่าจะไม่เห็นความชัดเจนในมิติเศรษฐกิจแต่ผลของการรวมตัวกันนี้มีผลกระทบทางเศรษฐกิจแฝงอยู่นั่นเอง เพราะจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางกลุ่มแม่บ้านร่วมกันทำนั้น หากไม่มีการรวมกลุ่มกัน หมู่บ้านก็ต้องมีค่าใช้จ่ายในการจ้างคนเพื่อให้มาทำกิจกรรมที่เป็นเรื่องของส่วนรวม แต่เมื่อมีกลุ่มขึ้น ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ก็ไม่เกิดขึ้น

จากผลการศึกษาที่ได้รับด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทำให้พบว่า กลุ่มทั้ง 5 กลุ่ม มีความเป็นทุนทางสังคม นอกจากนั้นยังพบการพัฒนาทุนทางสังคม ซึ่งจะนำเสนอตามแผนภูมิที่ 5.1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 5.1

การขยายทุนทางสังคมของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยกระดาษ หมู่ 6

แผนภูมิที่ 5.1 เป็นการแสดงถึงการขยายทุนทางสังคมที่เกิดขึ้น ในลักษณะของการเพิ่มขยายกลุ่มทางสังคม จากกลุ่มหนึ่งได้มีการก่อตั้งอีกกลุ่มหนึ่งขึ้น และกิจกรรมของกลุ่มที่เพิ่มขึ้นนั้น ก็ยังเอื้อประโยชน์ต่อทั้งสมาชิกกลุ่มและชาวบ้านที่มีใช้สมาชิกกลุ่มอีกด้วย

จากการรวมตัวกันของชาวบ้านจนเกิดเป็นกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 จนมีกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่มแล้วนั้น ยังมีการก่อตั้งกลุ่มใหม่เพิ่มขึ้นอีก

นั่นก็คือ กลุ่มลงทุนกู้ของกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 ซึ่งก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการมีทุนทางสังคม หรือ การรวมกลุ่มกันก่อนจนพัฒนาให้มีการมีทุนทางสังคมขึ้นใหม่ได้อีก

ผลจากการพัฒนาทุนทางสังคมของหมู่บ้านห้วยต้นดุ่ม ในลักษณะของการเพิ่มขยายทุนทางสังคมขึ้นใหม่ โดยเริ่มต้นจากทุนทางสังคมเดิมที่มี หรือเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มที่มีอยู่ก่อนนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งจากการขยายทุนทางสังคมของกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 ซึ่งเดิมกิจกรรมของกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 นั้นคือ การรวมตัวกันประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษและนำมาเข้าช้อและทำเป็นพุ่มเพื่อใช้ประดับในงานศพ รวมทั้งทำเป็นพวงหรีดและจำหน่ายภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงเท่านั้น เมื่อขยายได้ก็นำรายได้มาหารเฉลี่ยแบ่งเป็นส่วน ๆ เท่า ๆ กันให้กับสมาชิกที่เป็นผู้ร่วมทำดอกไม้ในแต่ละชุด หากจะทำดอกไม้ชุดใหม่ก็นำเงินมาลงทุนกันอีกครั้ง ผลจากการรวมตัวกันของสมาชิกกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เห็นบทบาทของทุนทางสังคมได้ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการแบ่งปันข้อมูล (information sharing) จนก่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้และทักษะ ทำให้สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านเศรษฐกิจด้วย นอกจากนั้นการให้ความร่วมมือในกิจกรรม (coordination of activities) ของสมาชิกกลุ่มก็ก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ก่อให้เกิดข่ายการสื่อสาร ทำให้สมาชิกกลุ่มที่รวมตัวกันนั้น มีพลังอำนาจ เพื่อการต่อรอง (negotiate) จนนำไปสู่การเคลื่อนไหว ปรับเปลี่ยนพัฒนากลุ่มได้ อีกทั้งการให้ความไว้วางใจโดยเฉพาะที่มีต่อผู้นำกลุ่ม ซึ่งทำให้ผู้นำกลุ่มมีบทบาทในการคิดค้นและแสวงหาสู่ทางการพัฒนาต่อไป และความรู้สึกผูกพันระหว่างสมาชิกกลุ่มนั้นก็ก่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดผลลัพธ์มากขึ้น สำหรับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในแต่ละระดับของสมาชิกกลุ่มนั้น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแบบใดก็ตาม มีผลต่อการส่งเสริม และ การพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยภายในหมู่บ้านให้ดีขึ้นได้

สำหรับบทบาทของทุนทางสังคมในเรื่องของการเป็นแหล่งควบคุมทางสังคม ทำหน้าที่ในการบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎ ตามธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้นนั้น ในกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 เห็นได้ชัดเจนจากปัญหาการนำเงินรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่มแล้วสมาชิกกลุ่มก็นำเงินส่วนนั้นไปซื้อหวย หรือ เล่นการพนัน ผู้นำกลุ่มจึงเห็นว่าสมาชิกกลุ่มน่าจะรู้จักเก็บออมเงินส่วนนั้นไว้ จึงประชุมสมาชิกกลุ่มและเสนอแนวคิดการออมเงินทุกเดือน เดือนละ 60 บาทขึ้น เพื่อสมาชิกกลุ่มจะได้มีเงินออมและไม่นำไปใช้ในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ และเมื่อสมาชิกกลุ่มเห็นด้วยกิจกรรมการออมทรัพย์ก็เริ่มขึ้นได้ โดยที่สมาชิกมีหน้าที่นำเงินมาออมทุกสิ้นเดือน เมื่อครบ 1 ปี ก็คืนเงินส่วนนั้นให้กับสมาชิกกลุ่มและเริ่มต้นออมกันใหม่ และบทบาทสุดท้ายของทุนทางสังคมคือการเป็นแหล่งสนับสนุนครอบครัว ทำให้สมาชิกได้รับการศึกษา

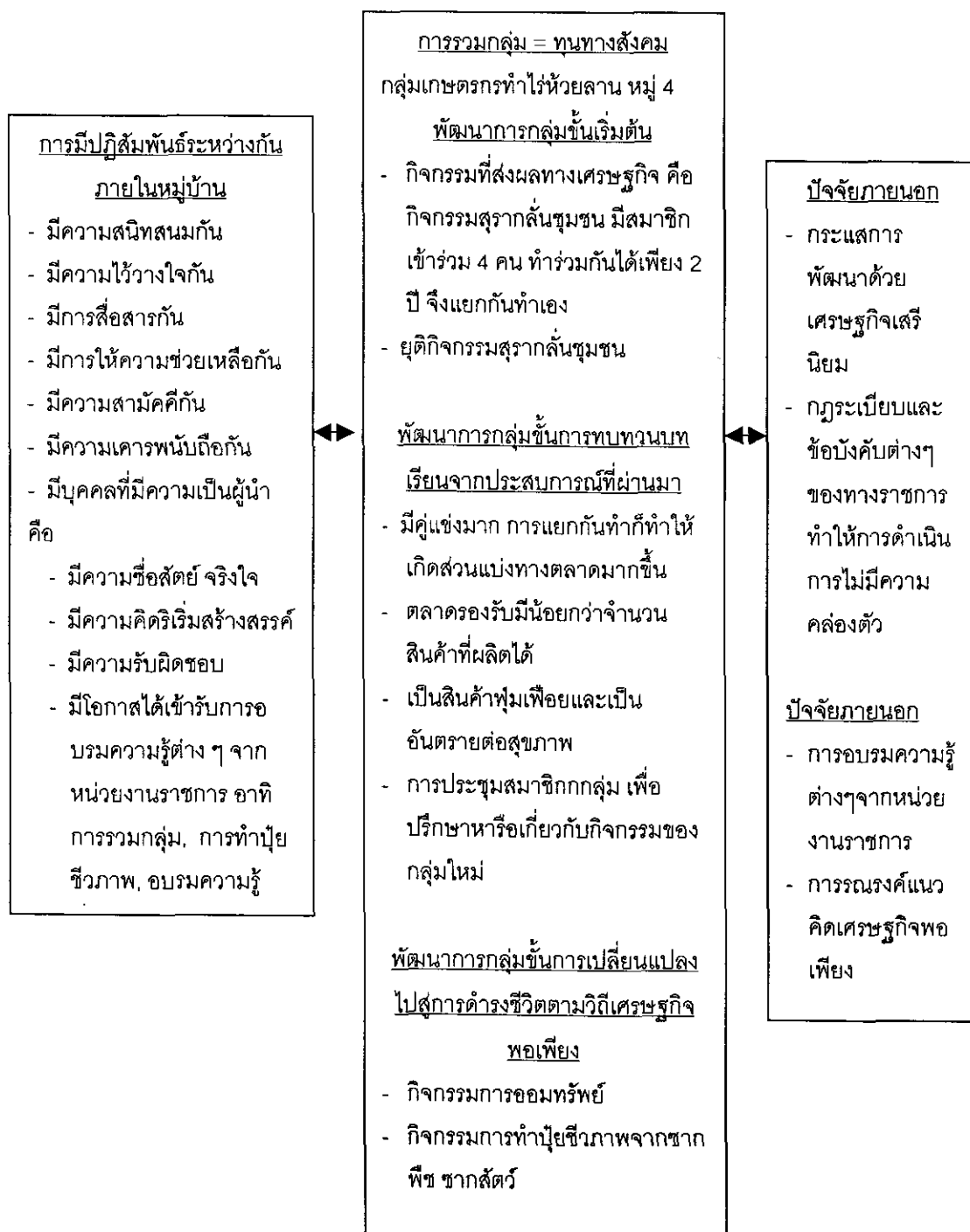
และพัฒนาบุคลากรภาพ นำไปสู่การปรับตัวได้ในสังคม และมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา การประกอบอาชีพ สิ่งที่เห็นได้จากการกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 นั้น พบว่า มีสมาชิกกลุ่มที่มีความสนใจและใฝ่รู้เกี่ยวกับงานการฝีมือ และได้กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 เป็นเสมือนโรงเรียนและมีสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ที่ทำเป็นทำหน้าที่เป็นครูให้ ซึ่งการเรียนการสอนของที่นั่นนอกจากจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแล้วยังสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่มอีกด้วย

กิจกรรมของกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 ที่เริ่มจากการรวมตัวกันประดิษฐ์ดอกไม้ จนสามารถพัฒนาทุนทางสังคมให้กลายเป็นกลุ่มลงหุ้นกู้ ซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยความไว้วางใจ เชื่อใจระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกันแล้วนั้น กิจกรรมของกลุ่มลงหุ้นกุนั้นยังให้ชาวบ้านคนอื่นที่มีได้เป็นสมาชิกกลุ่มสามารถกู้ยืมเงินได้ นั่นก็คือ การมีความไว้วางใจต่อสมาชิกภายในหมู่บ้านด้วย แต่เนื่องจากความสามัคคีและความมั่นคงของสมาชิกกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ด้วยกระดาษ หมู่ 6 อีกทั้งยังมีความไว้วางใจในตัวผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มด้วยกันแล้ว ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มลงหุ้นกู้สามารถดำเนินมาได้อย่างต่อเนื่องและไม่เกิดปัญหานับตั้งแต่มีการก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี 2542 จนถึงปัจจุบัน ปี 2549 กลุ่มก็มีเงินทุนเพิ่มขึ้นกว่า 30,000 บาท และ จากการพูดคุยกับกรรมการกลุ่มแล้วคาดว่าภายในปี 2549 จะมีการรับสมาชิกกลุ่มลงหุ้นกู้เพิ่มขึ้นอีก ซึ่งก็จะเป็นการพัฒนาทุนในลักษณะของการเพิ่มสมาชิกกลุ่มอีกลักษณะหนึ่งด้วย

ผลการศึกษาในครั้งนี้ ยังพบว่า กลุ่มเกษตรกรทำไร่หมู่ 4 มีการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ดังที่แสดงในแผนภูมิที่ 5.2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 5.2

การพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง
ของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 กลุ่มเริ่มขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในหมู่บ้านมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้จากผู้นำที่ได้รับมาจากหน่วยงานราชการและองค์กรจากนอกหมู่บ้าน มีการสื่อสาร เกิดความไว้วางใจ ความรักสามัคคีกัน มีการให้ความช่วยเหลือกัน

เมื่อสามารถตั้งกลุ่มได้แล้ว สมาชิกกลุ่มก็เข้าร่วมประชุมกันเพื่อหารือกันเกี่ยวกับกิจกรรมที่กลุ่มจะร่วมกันทำ และในช่วงระยะเวลานั้นได้มีนโยบายอนุญาตให้ชาวบ้านทำการกลั่นสุราชุมชนได้โดยถูกกฎหมาย อีกทั้งยังนโยบายการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมให้กลายเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านและหมู่บ้านได้ที่รัฐบาลได้ทุ่มงบประมาณในการสนับสนุนอย่างมากด้วย ทำการชักชวนสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ไปดูลานด้วยมาลงทุนร่วมกันเพื่อทำการกลั่นสุราชุมชนขึ้น แต่ก็มีสมาชิกที่ให้ความสนใจเพียง 4 คน เท่านั้น และการดำเนินกิจกรรมการกลั่นสุราชุมชน ทำร่วมกันเพียง 2 ปีเท่านั้น เนื่องจากการแบ่งสรรส่วนแบ่งจากการจำหน่ายแล้วไม่มากอย่างที่สมาชิกกลุ่มคาดหวังไว้ ทำให้สมาชิกกลุ่มทั้ง 4 คน ตัดสินใจแยกย้ายกันไปทำเอง ประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของข้อกำหนดสำหรับผู้ทำการกลั่นสุราชุมชนที่จะต้องปฏิบัติตามจากเงื่อนไขของกรมสรรพสามิต อันได้แก่ กำหนดให้กลุ่มซื้ออากรแสดมปีประจำทุกเดือน ไม่ว่าจะขายเหล้าได้หมดหรือไม่หมดตามที่สรรพสามิตกำหนดก็ตาม ทำให้เกิดปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม เนื่องจากต้องนำเงินส่วนหนึ่งมาซื้ออากรแสดมปี อีกทั้งยังปัญหาทางการตลาด ที่เกิดคู่แข่งที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่งผลให้กลุ่มเหล้าของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 จึงยุติกิจกรรมการกลั่นสุราชุมชน

การพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 ในช่วงต่อมาเป็นการทบทวนบทเรียนจากประสบการณ์ที่ผ่านมา คือ เมื่อกิจกรรมการกลั่นสุราชุมชนไม่ประสบความสำเร็จผู้นำกลุ่มเกิดความคิดใหม่หลังจากผ่านประสบการณ์ทำงานที่ผ่านมาว่า การทำงานในรูปแบบกลุ่มในระดับการปฏิบัติโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มจะทำให้กลุ่มมีพลังมากกว่าการทำงานเพียงลำพัง อีกทั้งมีความพยายามในการหากิจกรรมที่เป็นการพึ่งตนเองของสมาชิกกลุ่มด้วยตนเอง นั่นหมายความว่า เป็นกิจกรรมที่ไม่อิงกับผู้อื่นนอกกลุ่ม เพราะจากบทเรียนการกลั่นสุราชุมชนอันเป็นกิจกรรมที่ต้องอิงกับระบบตลาดภายนอกและปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายหลากหลาย ทำให้กลุ่มมีอาจดำเนินกิจกรรมต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นอันเกิดจากประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในอดีตที่ช่วยสอนให้ผู้นำกลุ่มเกิดการทบทวนบทเรียนทำให้เกิดกระบวนการคิดใหม่ ๆ ขึ้น นั่นคือ การเริ่มต้นมองวิถีชีวิตของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน ระบบการพึ่งพาอาศัยกันและกัน รวมทั้งมองเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ภายในหมู่บ้าน นอกจากกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ที่

ผ่านมาแล้วนั้น ปัจจัยภายนอกก็มีส่วนช่วยทำให้ผู้นำกลุ่มได้พัฒนาตนเองและสามารถคิดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่ม นั่นก็คือโอกาสต่าง ๆ ให้เป็นตัวแทนเข้าร่วมฝึกอบรมความรู้ต่าง ๆ กับทางหน่วยงานราชการ และวิธีการทำปุ๋ยชีวภาพจากซากพืชซากสัตว์ (มูลวัว ควาย) ที่ได้รับการอบรมจากสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดพะเยา แต่ก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพนั้น ผู้นำกลุ่มได้รวบรวมสมาชิกกลุ่มอีกครั้งด้วยกิจกรรมการออมทรัพย์ ภายใต้ชื่อกลุ่มเดิม คือ “กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4” เพื่อเป็นการรวมชาวบ้านให้เป็นกลุ่มเป็นก้อนจะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก่อปรกับการรณรงค์ของหน่วยงานราชการเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรณรงค์ให้ชาวบ้านรู้จักการออมเงิน การรู้จักประมาณตน และการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันและกันภายในท้องถิ่น

พัฒนาการต่อมาของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 ก็ได้เริ่มต้นก้าวไปสู่การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อสามารถรวบรวมสมาชิกกลุ่มได้แล้ว ผู้นำกลุ่มก็นำความรู้เกี่ยวกับการทำปุ๋ยชีวภาพจากซากพืชซากสัตว์ มาถ่ายทอดให้กับสมาชิกกลุ่มเนื่องจากภายในหมู่บ้านห้วยต้นดุ่มและหมู่บ้านข้างเคียงมีการเลี้ยงวัว ควาย อยู่มากพอสมควรและมีมูลวัว มูลควาย และสามารถหาซื้อได้ในราคาที่ถูก และหากนำเอามูลวัว มูลควายเหล่านั้นมาทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อเอาไว้ใช้กันเอง และหากมีจำนวนมากพอก็สามารถแบ่งให้สมาชิกกลุ่มได้ยืมไปใช้ในการเพาะปลูก และกำหนดให้คืนเป็นเงินภายหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเสร็จ และก็นำเงินส่วนนั้นมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการซื้อมูลวัว มูลควาย สำหรับเอามาทำปุ๋ยครั้งต่อ ๆ ไปอีก ซึ่งนับได้ว่าประโยชน์ที่ได้ นั้นนอกจากจะเป็นการช่วยลดต้นทุนการทำนาลงยังเป็นการรักษาสภาพแวดล้อม เป็นการเพิ่มคุณค่าให้ดิน ส่งผลให้การเพาะปลูกได้ผลผลิตดีแล้ว ยังเป็นการนำทรัพยากรเหลือใช้ภายในท้องถิ่นกลับมาใช้ประโยชน์อีกด้วย ซึ่งก็ตรงกับผลการศึกษาของ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ (2547) ในการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจนได้ข้อสรุปบางประการที่ตรงกับรูปแบบการทำกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 ข้างต้นก็คือ

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจที่ประกอบด้วยความรู้ที่มีความหลากหลาย (Multidimensional) และมีความเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary)

สำหรับกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 ซึ่งมีผู้นำกลุ่มที่ได้รับการเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานหลาย ๆ ครั้ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ยืม นอกจากนั้นก็ยังเป็นการสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มได้รู้จักการออมด้วย ซึ่งกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์นี้ เป็นการนำความรู้ด้านการทำบัญชี ซึ่งเป็นความรู้ที่มีความเป็นสากลเพื่อสามารถตรวจสอบได้ นอกจากกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์แล้วกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 ก็ยังทำปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งก็

เป็นการใช้ความรู้ด้านการเกษตร การนำสิ่งของเหลือใช้มาใช้ประโยชน์ ซึ่งทั้งสองกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 เป็นการนำความรู้ที่หลากหลายเข้ามาใช้เพื่อดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

2. ความรู้รอบ-รู้ทั่ว เพื่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับระบบนิเวศ

กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 เป็นกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มประกอบอาชีพเกษตรกร ดังนั้นวิถีชีวิตจึงมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรดิน น้ำ ป่า อากาศ และระบบนิเวศ รวมไปถึงความสมบูรณ์และความเสื่อมโทรมของธรรมชาติ ดังนั้น นายอัมมัง สิงห์ชัย ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้สมาชิกกลุ่ม “รู้และเข้าใจ” เพื่อหันกลับมาให้ความสนใจสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน ซึ่งก็คือ การให้ความสำคัญกับการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำไร่ ทำนา ของสมาชิกกลุ่ม โดยนำความรู้เรื่องการทำปุ๋ยชีวภาพมาถ่ายทอดต่อให้กับสมาชิกกลุ่มและชาวบ้านคนอื่น ๆ ที่สนใจ เพื่อร่วมกันผลิตปุ๋ยชีวภาพสำหรับใช้ในการเพาะปลูกของแต่ละคน นอกจากนั้นก็ยังทำให้สมาชิกกลุ่มยืมไปใช้อีกด้วย จึงเกิดเป็นกระบวนการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ด้านการอาชีพต่าง ๆ ขึ้นภายในกลุ่ม

3. การปรับตัวและตอบโต้กับทุนนิยมด้วยความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การดำรงอยู่ของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 นั้นมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างมาก นับตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่มซึ่งเป็นผลพวงของการพัฒนาชุมชนที่ทางหน่วยงานราชการให้ชาวบ้านรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มขึ้นและจดทะเบียนกับทางราชการเพื่อจะได้รับความช่วยเหลือต่อไป ต่อมากิจกรรมแรกของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 ทำก็คือ การกลั่นสุราชุมชน ซึ่งก็เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีนโยบายให้การสนับสนุนสินค้าชุมชน และนโยบายอนุญาตให้ชาวบ้านสามารถกลั่นสุราชุมชนได้โดยไม่ผิดกฎหมายแต่ต้องมาขึ้นทะเบียนกับสำนักงานสรรพสามิตของแต่ละจังหวัด ทำให้ช่วงนั้นกระแสของการผลิตสุราชุมชนได้รับความนิยมจากชาวบ้านทั่วประเทศ จนทำให้มีปริมาณสุราชุมชนออกมาสู่ตลาดเป็นจำนวนมากซึ่งในช่วงแรกนั้นผลการดำเนินการก็สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มแต่ละระยะต่อมาการแข่งขันที่สูงขึ้นตามระบบของการค้าแบบเสรีนิยมและทุนนิยมนั้นเองทำให้กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 จำต้องยุติกิจกรรมการกลั่นสุราชุมชนลงเนื่องจากปัญหาการขาดเงินทุนสำหรับใช้ในการหมุนเวียนเพื่อนำไปซื้อแสตมป์ตามที่ทางกรมสรรพสามิตกำหนดทุก ๆ เดือนแล้ว สินค้าที่มีจำนวนมากกว่าความต้องการของตลาด เนื่องจากมีผู้ผลิตมากนั่นเอง เมื่อกิจกรรมการกลั่นสุราชุมชนของกลุ่มไม่สามารถต่อสู้อย่างต่อเนื่องได้ต่อการครอบงำของทุนทั้งในด้านกลไกราคาของระบบการเสรีนิยมและทุนนิยมได้ ทำให้กลุ่มต้องมีการปรับตัวเพื่อการอยู่รอดจากกิจกรรมเดิมที่เน้นการผลิตเพื่อขายก็เปลี่ยนมาให้ความสนใจกับกิจกรรมที่จะช่วยให้กลุ่มเข้มแข็ง นอกจากนั้นยังเกิดการฟื้นฟูอนุรักษ์ธรรมชาติ นั่นก็คือ การทำปุ๋ยชีวภาพ

ความรู้และบทเรียนจากประสบการณ์ที่ผ่านมาก็ยังทำให้กลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 มีการรวมกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น เพื่อสร้างแหล่งที่สามารถให้ความช่วยเหลือและเป็นการพึ่งพาอาศัยกันภายในหมู่บ้านทำให้เกิดเป็นความกลมกลืนกันระหว่างวัดถุนิยมและจิตนิยม ซึ่งต่างจากวิถีทางของระบบทุนนิยมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัดถุนิยมล้วน ๆ

4. เศรษฐกิจพอเพียง : การมีภูมิคุ้มกันและการมีเหตุผล

การฝึกพลังและการรวมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 เป็นการสร้างความสามารถในการต่อรองกับภายนอกได้ซึ่งก็คือ หน่วยงานราชการ อีกทั้งยังเป็นการลดความเสี่ยงด้วยกิจกรรมการผลิตที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตและยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมให้เรื่องของการประกอบอาชีพให้ดีขึ้นอีกด้วย

นอกจากนี้การรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจร่วมกันในรูปแบบการออมทรัพย์เพื่อให้สมาชิกกลุ่มกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ก็เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับสมาชิกกลุ่มทางด้านการเงินและเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรักและสามัคคีกัน ไว้วางใจและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการให้ความช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่มเองและภายในหมู่บ้านด้วย ซึ่งกระบวนการสร้างจิตสำนึกชุมชนของกลุ่มเกษตรกรทำไร่ห้วยลาน หมู่ 4 ก็เริ่มจากผู้นำที่มีศักยภาพมีความสามารถและประสบการณ์ สามารถทำปัญหาของครัวเรือนให้กลายเป็นปัญหาชุมชนซึ่งก็ได้แก่เรื่องของการกู้ยืมเงินนอกระบบ จนนำมาสู่การร่วมกันแก้ปัญหาโดยการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น จากนั้นก็มีกระบวนการสร้างถ่ายทอดความรู้และสืบทอดอุดมการณ์การพัฒนา อันได้แก่ การทำนุบำรุงชีวิตภาพ แก่สมาชิกกลุ่มและชาวบ้านที่สนใจนั่นเอง